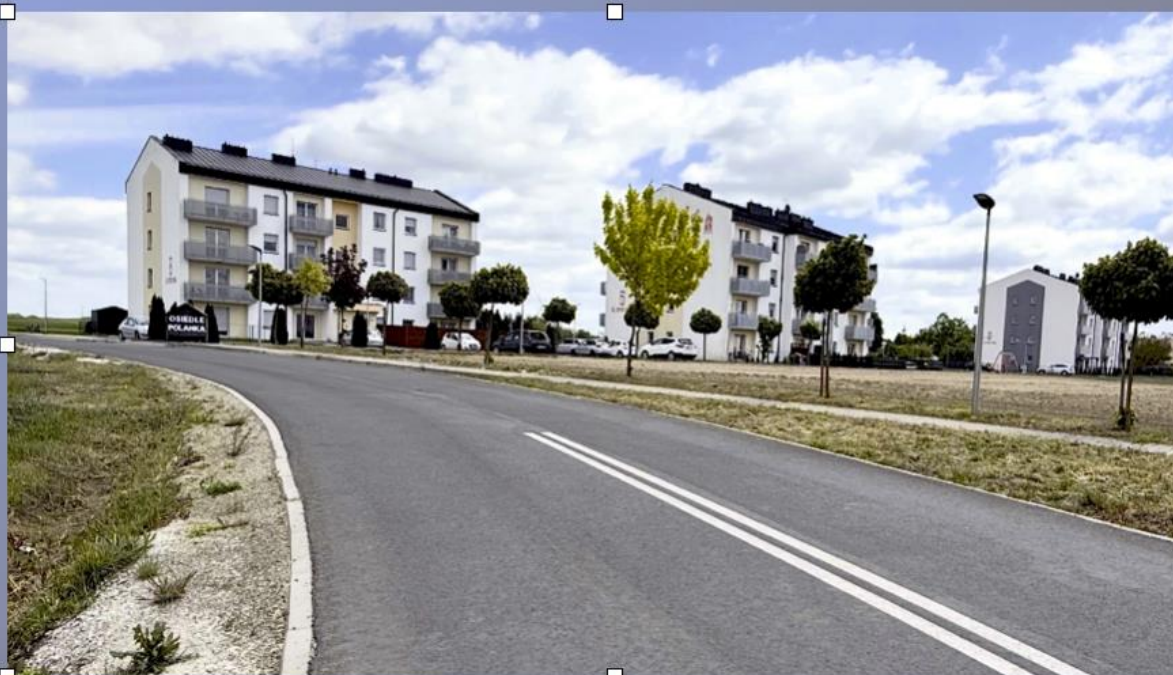

2024

RAPORT O STANIE GMINY

UMiG Margonin

Szanowni Państwo Radni, Drodzy Mieszkańcy Gminy Margonin!

Z przyjemnością oddaję w Państwa ręce Raport o Stanie Gminy Margonin za rok 2024. Ten dokument jest czymś więcej niż tylko zbiorem danych i statystyk. To świadectwo naszej wspólnej pracy, zaangażowania i sukcesów, które udało nam się osiągnąć w minionym roku. Co ważne, rok 2024 jest rokiem szczególnym, zamykającym pewien ważny rozdział w historii finansowania samorządów.

Przez lata, poczynsz od 2003 roku, fundamentem stabilności finansowej gmin, w tym naszej, był system oparty na dochodach podatkowych per capita (na osobę). To właśnie dzięki niemu, oraz subwencji ogólnej i dotacjom celowym, gminy miejsko-wiejskie miały szansę na dynamiczny rozwój. Ten system, choć może nieidealny, zapewniał redystrybucję środków, dzięki której mniejsze samorządy otrzymywały wsparcie, by móc skutecznie realizować swoje zadania. Gmina Margonin, mimo niewielkich rozmiarów, w 2024 roku uplasowała się w gronie najbogatszych gmin miejsko-wiejskich w Polsce, co świadczy o jej efektywnym zarządzaniu i umiejętnym wykorzystaniu dostępnych możliwości

Zmiany i wyzwania

Jednak rok 2024 to również pożegnanie z tym modelem. Od 2025 roku wchodzimy w zupełnie nową erę finansowania samorządów, opartą na skomplikowanym systemie tzw. „potrzeb finansowych”. Analizy ekspertów wskazują, że nowy model może promować duże i bogate samorządy, stawiając małe gminy wiejskie i miejsko-wiejskie, takie jak nasza, w znacznie trudniejszej sytuacji. Zniknie również dotychczasowy system subwencji oświatowej, gdzie pieniądze „szły za uczniem”, co będzie wymagało od nas optymalizacji kosztów utrzymania szkół i placówek oświatowych.

Podsumowanie osiągnięć

Dlatego też, Raport za 2024 rok jest dla nas symbolicznym podsumowaniem i zamknięciem starego systemu finansowania gmin. Z dumą mogę powiedzieć, że wspólnie – z Radnymi, pracownikami samorządowymi i kierownikami jednostek organizacyjnych – udało nam się optymalnie wykorzystać możliwości, jakie ten system stwarzał. Ostatnie lata to dla naszej Gminy boom inwestycyjny na niespotykaną dotąd skalę. Udało nam się zrealizować wiele ważnych projektów, które realnie poprawiły jakość życia naszych mieszkańców. Co więcej, po raz pierwszy w historii udało nam się zniwelować zadłużenie Gminy do zera, co jest dowodem na naszą odpowiedzialność i gospodarność.

Patrząc w przyszłość

Przed nami ogromne wyzwanie. Nowe zasady finansowania gmin nie mają swojego odpowiednika w Europie, co sprawia, że trudno jednoznacznie przewidzieć, jak odnajdziemy się w tej nowej rzeczywistości. Sygnały ekonomistów, wskazujące na możliwe korzyści dla największych i najbogatszych samorządów, a także zwiększone oparcie budżetów gmin na dochodach własnych i złożoność systemu wsparcia dla mniejszych jednostek, budzą uzasadnione obawy.

Wspólny wysiłek dla rozwoju

Mimo tych wyzwań, żywię głęboką nadzieję, że w tej nowej rzeczywistości, nasz wspólny wysiłek – Rady Gminy i władz samorządowych – pozwoli nam na odnalezienie skutecznej strategii dalszego rozwoju. Wierzę, że dzięki naszej determinacji, kreatywności i umiejętności adaptacji, Gmina Margonin będzie nadal dynamicznie się rozwijać, dbając o potrzeby i dobrobyt naszych mieszkańców.

Serdecznie dziękuję Radnym, wszystkim moim współpracownikom oraz kierownikom jednostek organizacyjnych za wspólną, efektywną współpracę, która zaowocowała tak wieloma sukcesami w minionym roku. Dziękuję również Państwu, Mieszkańcom, za zaufanie i zaangażowanie w życie naszej Gminy.

Zapraszam do lektury Raportu. Jestem przekonany, że znajdą w nim Państwo wiele cennych informacji o stanie naszej Gminy i perspektywach na przyszłość.

Margonin, 30 maja 2025

Burmistrz
Janusz Piechocki

Spis treści

ROZDZIAŁ I	4
INFORMACJE OGÓLNE O GMINIE	4
1. CHARAKTERYSTYKA GMINY	5
2. SAMORZĄD TERYTORIALNY	6
3. DEMOGRAFIA – DYNAMIKA ZMIAN: GMINA MARGONIN.....	8
4. MARGONIN – KONTEKST REGIONALNY	14
5. MARGONIN – KONTEKST KRAJOWY	15
6. CHARAKTERYSTYKA ROLNICTWA GMINY MARGONIN.....	19
ROZDZIAŁ II	22
GŁÓWNE DZIAŁANIA STRATEGICZNE	22
1. REALIZACJA PROGRAMÓW I POLITYK GMINY	23
2. REALIZACJA UCHWAŁ (ZAŁĄCZNIK NR 1).....	29
ROZDZIAŁ III	30
FINANSE SAMORZĄDU GMINNEGO	30
1. FINANSE GMINY WG STAREJ USTAWY	31
2. FINANSE WG NOWEJ USTAWY O DOCHODACH JST (OD 2025 R.).....	33
3. ANALIZA BUDŻETU GMINY ZA 2024 R.	36
ROZDZIAŁ IV	48
REALIZACJA WYBRANYCH ZADAŃ WŁASNYCH	48
1. EDUKACJA PUBLICZNA	49
2. DZIAŁALNOŚĆ KULTURALNA	57
3. OPIEKA SPOŁECZNA	59
ROZDZIAŁ V	62
ZAŁĄCZNIKI	62

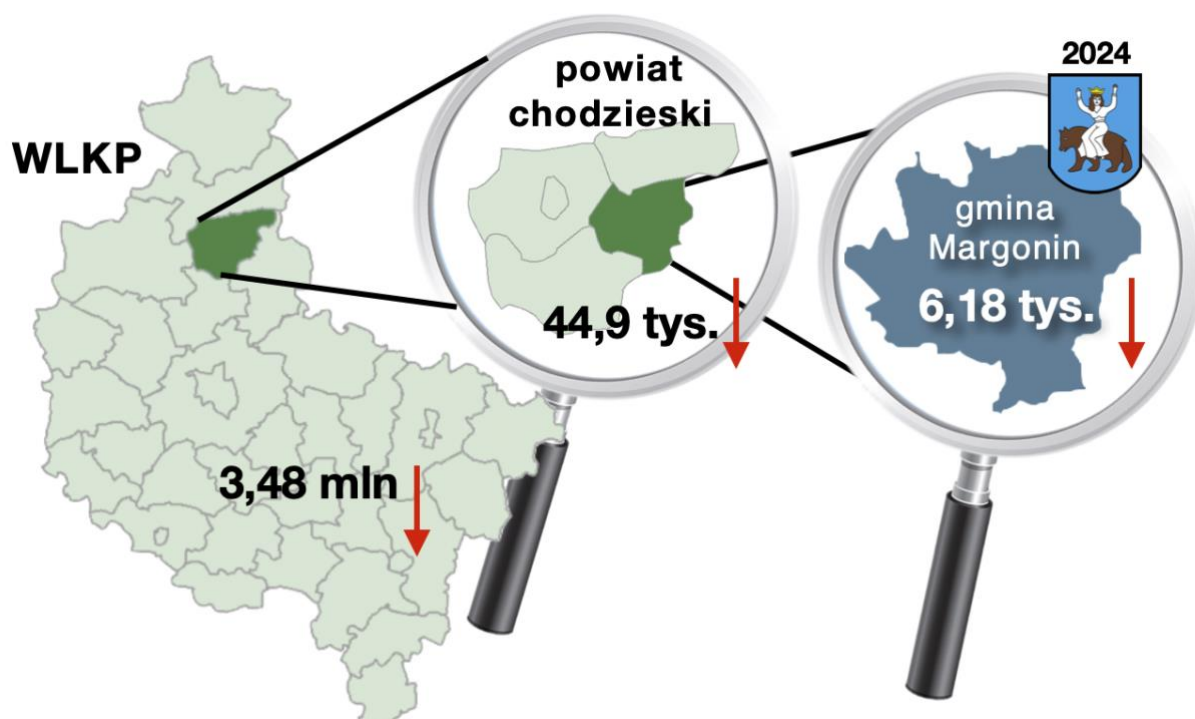
Rozdział I

Informacje ogólne o gminie

1. Charakterystyka gminy
2. Samorząd terytorialny
3. Demografia – dynamika zmian
4. Margonin – kontekst regionalny i krajowy
5. Rolnictwo – stan obecny

1. Charakterystyka gminy

- **Gmina miejsko-wiejska** (22 wsie, osady i przysiółki; 11 sołectw)
- **Prawa miejskie** przypuszczalnie w 1402 r. (I wzmianka w 1383 r.)
- **Ludność:** 6 179 osób (**31.12.2024**). Spadek roczny o 188 osób. ↓
- **Powierzchnia:** 123 km²
- **Lasy i obszary leśne:** lesistość: Margonin: 29,7%, (Polska 31%).

Charakterystyczne miejsca i obiekty:

- Jezioro Margonińskie: 235 ha, jedno z największych jezior w WLKP
- Szósta pod względem wielkości farma wiatrowa w Polsce: 60 wiatraków, moc 120 MW (działa od 2009 r.). I m. - Potęgowo - 220 MW.
- Miejsce ślubu Józefa Wybickiego z Kunegundą Drwęską: 17.10.1773 r.
- XVIII-wieczny zespół pałacowy i park (17,8 ha), aleja lipowa 1765 r.

2. Samorząd terytorialny

Skład Rady Miasta i Gminy Margonin Kadencja 2024 - 2029

Prezydium Rady	Pozostali radni	
Jerzy Staniewski Przewodniczący	Tomasz Gorkowski	Maria Miler
Jolanta Zmudzińska V-ce Przewodnicząca	Grzegorz Gręda	Agnieszka Orwat
Rafał Gimzicki V-ce Przewodniczący	Jolanta Heimann	Danuta Strychalska
Andrzej Zmudziński V-ce Przewodniczący	Bartosz Janiszewski	Karol Wysocki
	Anna Jaremba	Magdalena Wysogład
	Halina Lenarczyk	

Ryc. 1.1. Radni IX kadencji Rady Miasta i Gminy Margonin, lata 2024-2029

- wybory samorządowe odbyły się 7 kwietnia 2024 r., frekwencja - 68,6%;
- organem stanowiącym i kontrolnym gminy jest Rada Miasta i Gminy;
- rada składa się z 15 radnych (47% mężczyzn, 53% kobiet);
- odwrotnie niż w poprzedniej kadencji, większość radnych stanowią kobiety (8 osób);
- wybrano 7 nowych radnych (47%).

W 2024 r. Rada Miasta i Gminy w Margoninie podjęła **100 uchwał** (załącznik 1).

Komisja rady ds. budżetu

1. Agnieszka Orwat – Przewodnicząca komisji
2. Bartosz Janiszewski - Wiceprzewodniczący
3. Rafał Gimzicki
4. Tomasz Gorkowski
5. Jolanta Zmudzińska

Komisja rewizyjna

1. Anna Jaremba – Przewodnicząca komisji
2. Grzegorz Gręda - Wiceprzewodniczący
3. Agnieszka Orwat
4. Danuta Strychalska
5. Karol Wysocki

Komisja skarg i wniosków i petycji

1. Magdalena Wysogład – Przewodnicząca komisji
2. Agnieszka Orwat - Wiceprzewodnicząca
3. Grzegorz Gręda
4. Joanna Heimann
5. Halina Lenarczyk

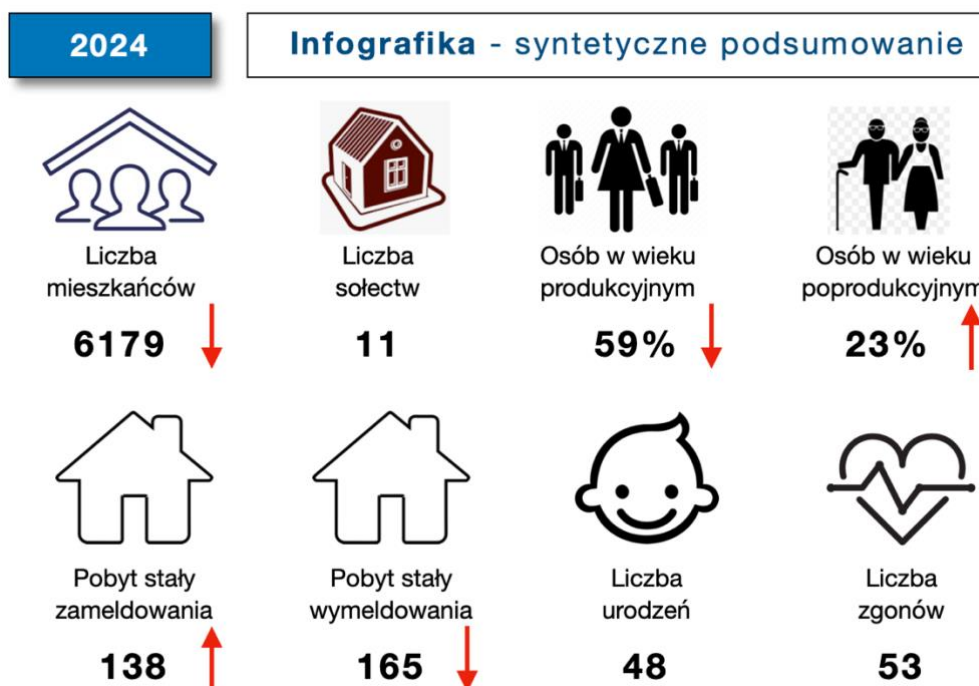
Komisja rady ds. społecznych i rolniczych

1. Danuta Strychalska – Przewodnicząca komisji
2. Maria Miler - Wiceprzewodnicząca
3. Anna Jeremba
4. Halina Lenarczyk
5. Karol Wysocki
6. Magdalena Wysogład

Komisja rady ds. planowania przestrzennego

1. Grzegorz Gręda – Przewodniczący komisji
2. Joanna Heimann - Wiceprzewodnicząca
3. Bartosz Janiszewski
4. Jerzy Staniewski
5. Jolanta Zmudzińska
6. Andrzej Zmudziński

3. Demografia – dynamika zmian: gmina Margonin

To, ile osób zamieszkiwać będzie gminę, będzie determinować tempo jej rozwoju. Planowanie strategicznego rozwoju gminy musi uwzględniać dynamikę zmian demograficznych.

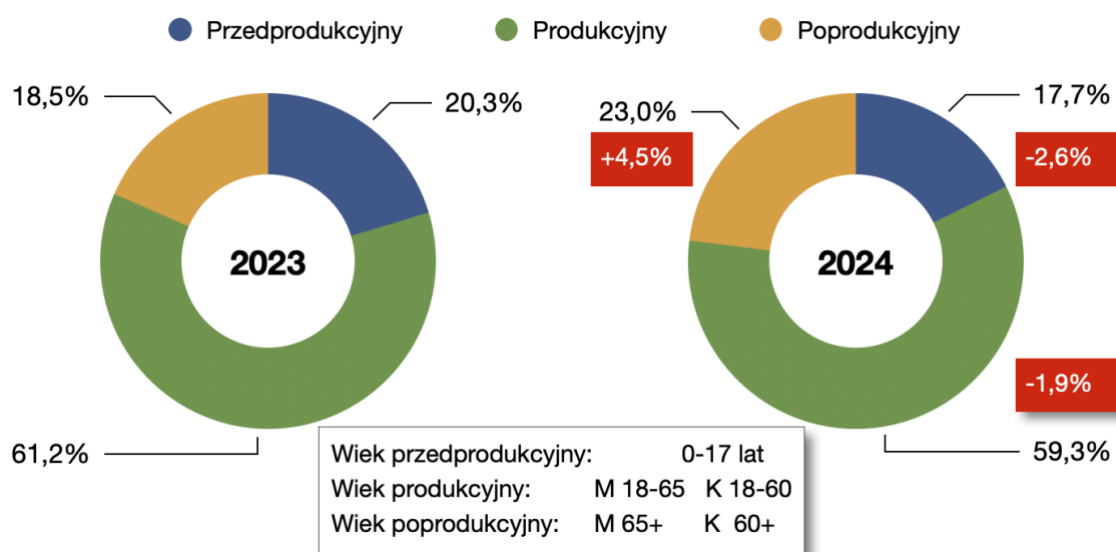

Wielkopolskie Biuro Planowania Przestrzennego (WBPP) w Poznaniu opracowało prognozy demograficzne dla Wielkopolski do 2030 r. Polityka rozwoju województwa, powiatu i gminy zależeć będzie od przyszłego stanu ludności.

Prognozy WBPP przewidywały 40% wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym (powyżej 65 lat) w latach 2017-2030. W niektórych miastach rzeczywistość wyprzedziła prognozy. **Jednym z najszybciej wyludniających się miast Wielkopolski jest Chodzież.** W okresie 10 lat (2013-2023) znalazła się ona na 4 miejscu wśród powiatów, które utraciły najwięcej mieszkańców (2433 osoby). Wg prognoz obszarami demograficznie najstarszymi w WLKP będą miasta Czarnków (indeks starości = 214,5%) oraz **Chodzież (194,1%)¹**. W Margoninie - 130%.

¹ Indeks starości - stosunek liczby osób w wieku 65 lat i więcej do liczby osób w wieku 0-14 lat.

Ryc.1.1. Mieszkańcy gminy Margonin wg ekonomicznych grup wieku (%) (2023-2024)

Zmiany demograficzne w gminie Margonin (w relacji 2024 do 2023 r.), charakteryzujące się wzrostem udziału osób w wieku poprodukcyjnym i spadkiem udziału osób w wieku produkcyjnym i przedprodukcyjnym, stanowią **wyzwanie dla finansów gminy** w kontekście nowej ustawy o finansach samorządowych (**zmiany szczegółowo opisano w Rozdziale 3 Finanse**).

Spadek liczby osób w wieku produkcyjnym (ryc. 1.1) może negatywnie wpłynąć na główne źródło dochodów własnych gminy (PIT), a wzrost liczby osób starszych prawdopodobnie zwiększy wydatki na opiekę społeczną i zdrowotną. Rosnący indeks starzenia sygnalizuje długoterminowe trendy demograficzne, które będą wymagały strategicznego planowania i dostosowania polityki finansowej gminy.

Spadek liczby dzieci i młodzieży (wiek przedprodukcyjny) doprowadzić może do wzrostu udziału kosztów utrzymania obiektów szkolnych w stosunku do oświatowych wydatków ogółem. Likwidacja subwencji oświatowej i zasady *pieniądze idą za uczniem* sprawia, że **przyjmowanie uczniów spoza gminy może stać się ekonomicznie nieopłacalne**.

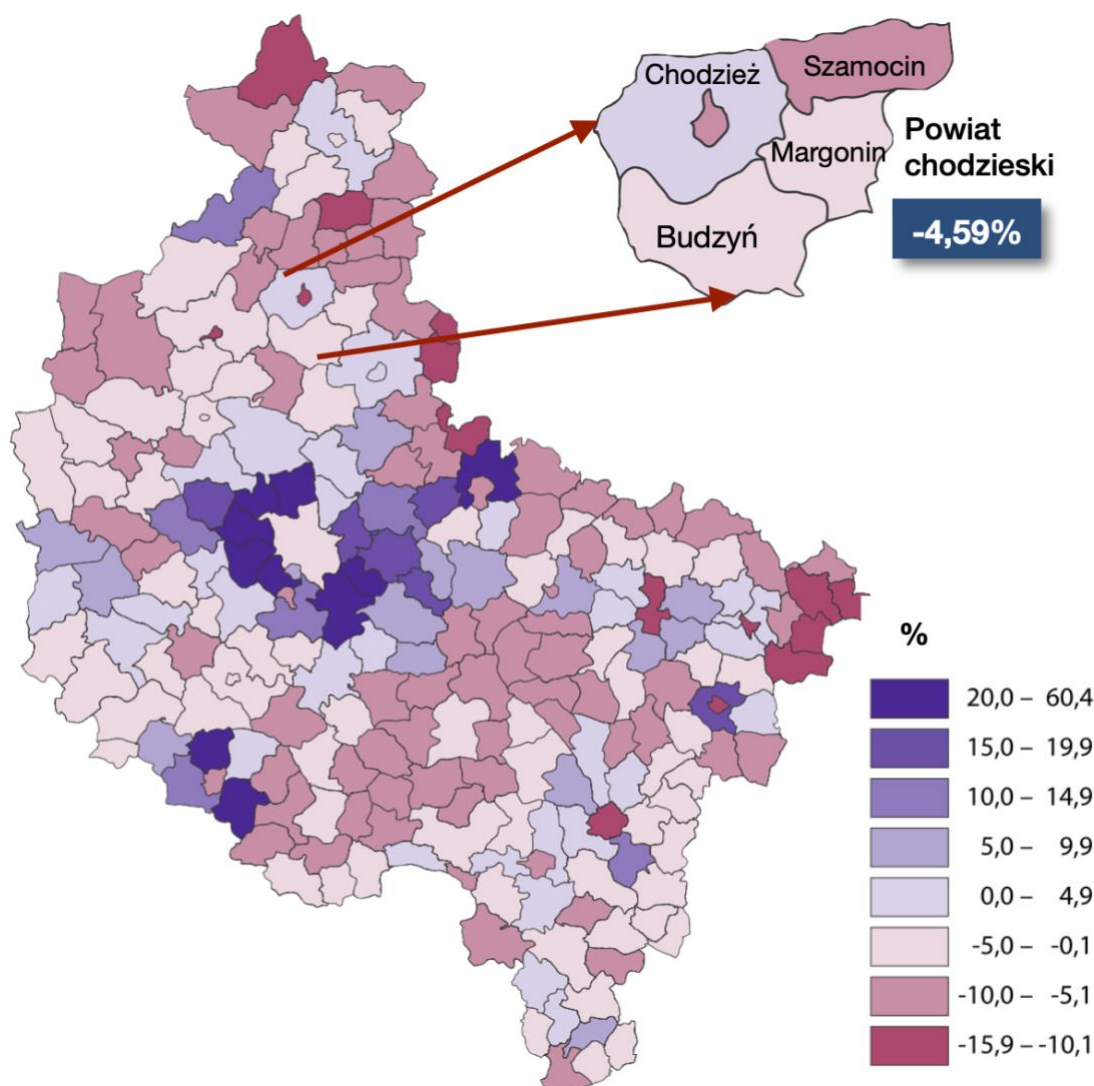
Prognozowany wysoki indeks starzenia w Chodzieży wzmacnia negatywne konsekwencje zmian demograficznych dla gminy Margonin. Oznacza to, że:

- presja na usługi społeczne i zdrowotne prawdopodobnie będzie większa;
- dostępność młodej kadry może być ograniczona (odpływu młodych mieszkańców).

W kontekście finansów gminy, może to prowadzić do większej konkurencji o ograniczone zasoby na poziomie powiatu i utrudniać przyciąganie inwestycji. Podkreśla to potrzebę strategicznego i skoordynowanego działania na poziomie regionalnym, aby minimalizować negatywne skutki starzenia się populacji.

Liczba ludności

Ryc.1.2. Zmiana liczby ludności w Wielkopolsce lata 2015-2024

Źródło: GUS. Raport o sytuacji społeczno - gospodarczej województwa wielkopolskiego 2025

Na ryc. 1.2 przedstawiono zmiany w liczbie ludności w Wielkopolsce za ostatnie 9 lat.

Przyrost liczby ludności stwierdzono wokół miasta Poznania. Podobna sytuacja występuje również w **Chodzieży**, która znalazła się w grupie 15 miast wielkopolskich, które najbardziej się wyludniają.

Największy spadek (czerwony kolor -15,9-10,1) w północnej części Wielkopolski: gmina Okonek (powiat złotowski), gmina Wysoka (powiat pilski) oraz Wapno i Damasławek (powiat wągrowiecki).

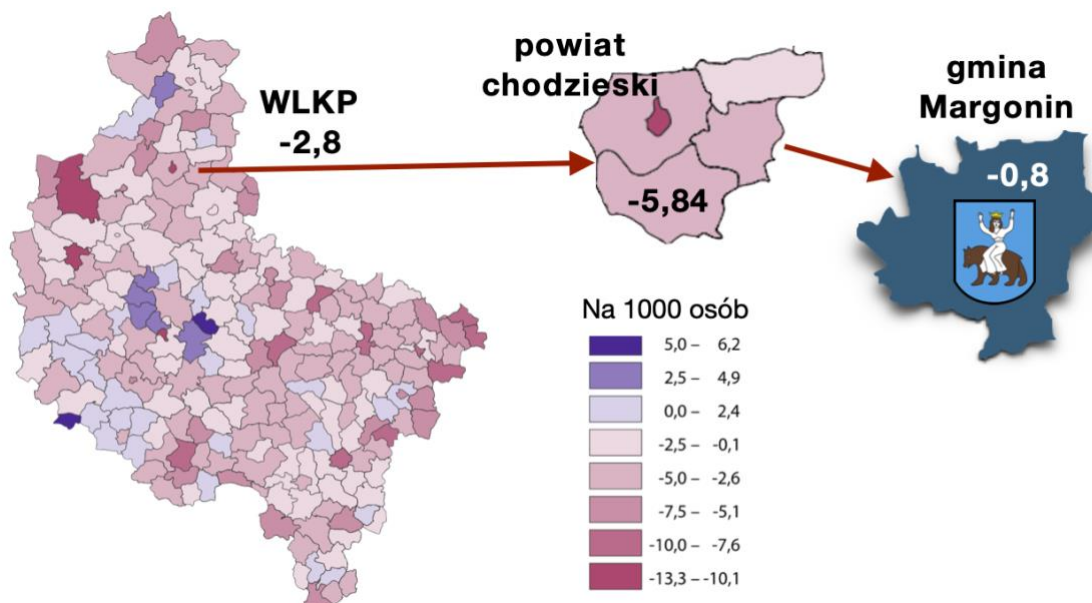
W powiecie chodzieskim średni spadek wyniósł -4,59%. Największy wystąpił w gminie Szamocin i mieście Chodzież -5 -10%. W gminie Margonin -4,3%. Jediną gminą, która odnotowała wzrost liczby mieszkańców pozostała gmina Chodzież (2.9%).

W 2024 r. **liczba urodzeń w Polsce była najniższa od zakończenia II wojny światowej.**

Przyrost naturalny

Przyrost naturalny – różnica między liczbą urodzeń żywych a liczbą zgonów w danym okresie. W celach porównawczych jest przeliczany na 1000 mieszkańców. Im wyższa wartość dodatnia, tym szybszy wzrost populacji (młodsze społeczeństwo). Im niższa wartość tym szybszy ubytek populacji (starzenie się społeczeństwa).

Ryc.1.3. Zróznicowanie przyrostu naturalnego w Wielkopolsce na 1000 mieszkańców

Źródło: GUS. Raport o sytuacji społeczno - gospodarczej województwa wielkopolskiego 2025

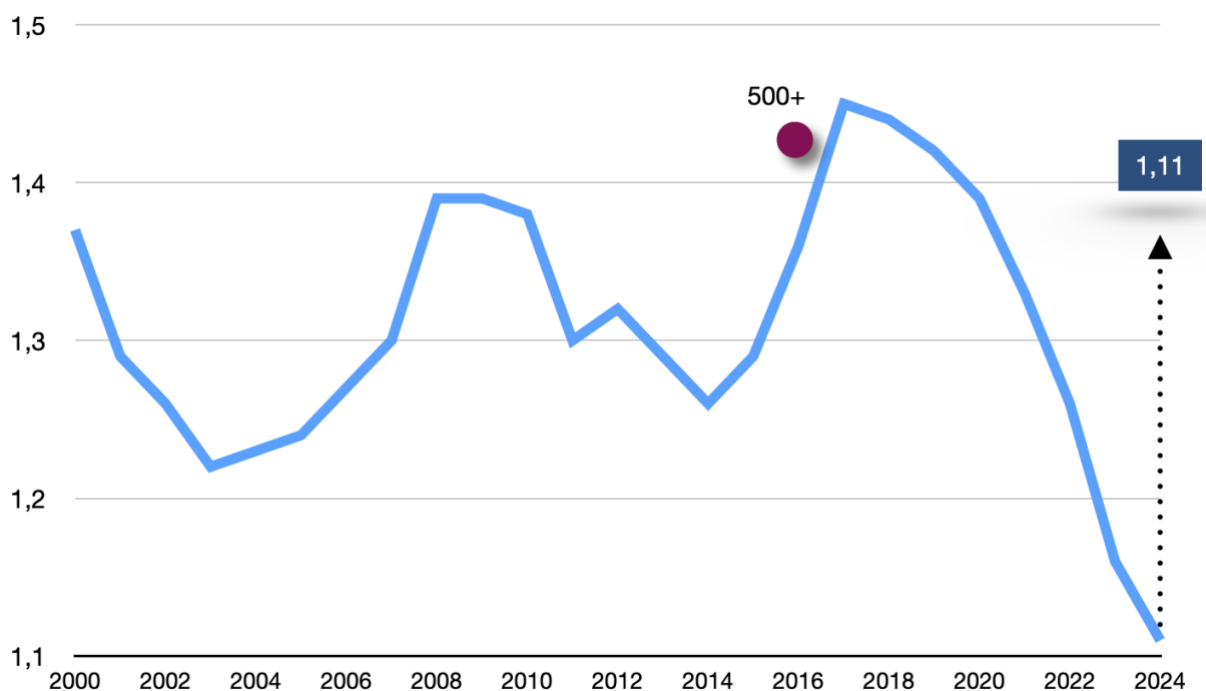
W 2024 r. w województwie wielkopolskim **tylko w dwóch** z trzydziestu pięciu powiatów **odnotowano dodatni współczynnik** przyrostu naturalnego na 1000 mieszkańców. Najwyższe wartości tego wskaźnika wystąpiły w powiatach leszczyńskim (+0,81) i poznańskim (+0,63), natomiast **najniższe** w Koninie (-8,44), Kaliszu (-8,17) oraz powiatach kolskim (-6,55) i **chodzieskim (-5,84)**.

Wiele programów mających na celu zwiększenie dzietności w Polsce, mimo dobrych intencji, nie przyniosło oczekiwanych rezultatów z kilku powodów. M.in. z krótkoterminowego wsparcia programów, braku perspektyw, niepewności ekonomicznej oraz wygasanie powojennego wyżu demograficznego. Walka z ujemnym przyrostem naturalnym wymaga kompleksowych i długoterminowych działań, które adresują zarówno ekonomiczne, społeczne, jak i kulturowe uwarunkowania decyzji o posiadaniu dzieci. Samo wsparcie finansowe, choć ważne, często okazuje się niewystarczające bez jednoczesnego stworzenia stabilnego i przyjaznego środowiska dla rodzin.

Współczynnik dzietności

Ryc.1.4. Współczynnik dzietności w Polsce w latach 2000 - 2024

Współczynnik dzietności (płodności całkowitej, TFR) – współczynnik określający przeciętną liczbę dzieci, które urodziłaby kobieta w ciągu całego okresu rozrodczego (15–49 lat), gdyby rodziła tak często, jak rodzą kobiety w danym roku.

Źródło: GUS, Brith Gauge

Polska w 2024 r. zanotowała najniższy w Europie współczynnik dzietności, wynoszący średnio **1,11** dziecka na jedną kobietę. Niska dzietność jest problemem, z którym Polska zmaga się od połowy lat 90. Wtedy to po raz ostatni współczynnik dzietności osiągnął poziom 1,5. Tylko w latach 60-tych wskaźnik ten wynosił 2,5.

Obecny wskaźnik 1,11 jest znacznie niższy od poziomu 2,1, który jest niezbędny do utrzymania stabilnej liczby ludności (tzw. zastępowalności pokoleń)². Żaden kraj w Europie nie osiąga obecnie tego poziomu. Najwyższy wskaźnik w Europie ma Czarnogóra: 1,75. Na świecie najwyższy wskaźnik jest w Tadżykistanie: 3,83.

Konsekwencje

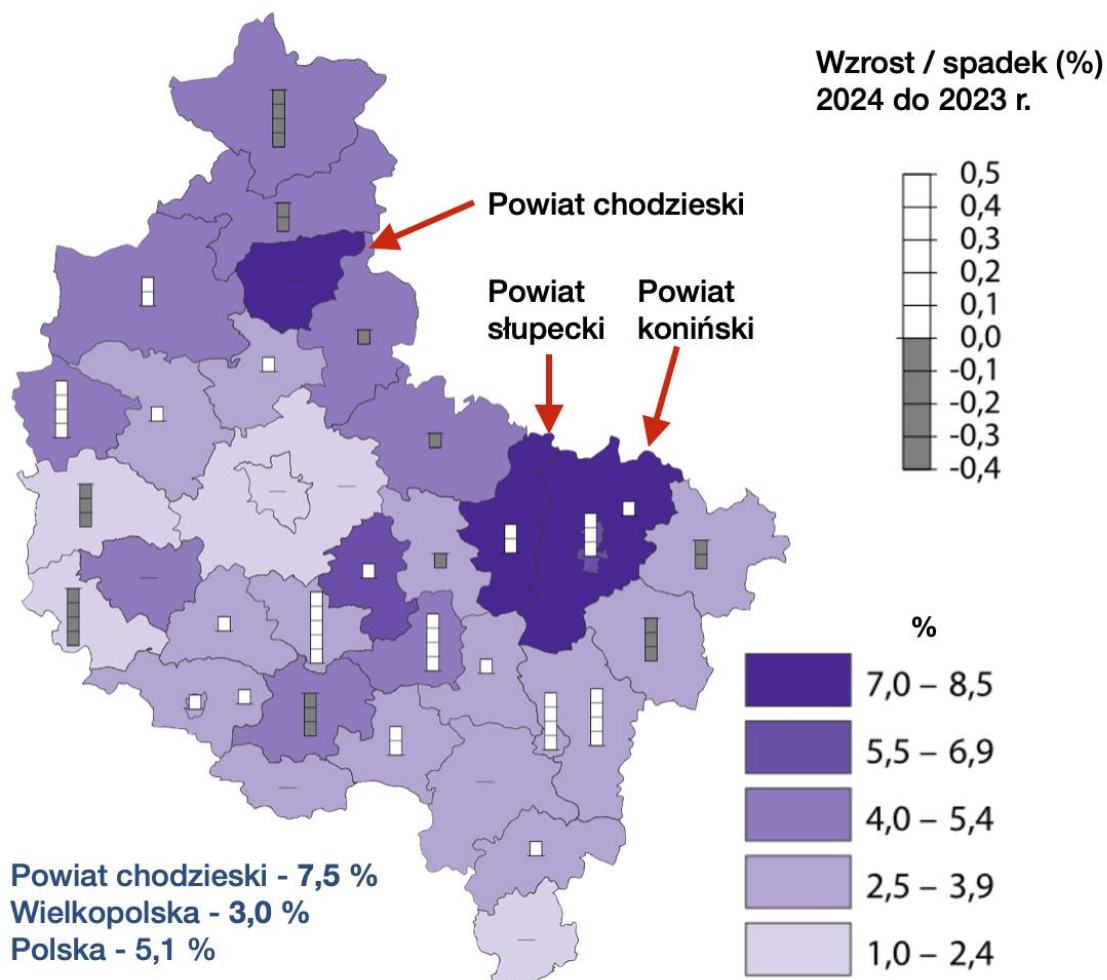
Gwałtownie postępujące zmniejszanie się liczby ludności oraz proces starzenia się społeczeństwa stanowią poważne zagrożenie przede wszystkim dla stabilności systemu emerytalnego i funkcjonowania opieki zdrowotnej.

² do zastąpienia dwójki rodziców, potrzebna jest przynajmniej dwójka dzieci. Przynajmniej, ponieważ pewna część umrze przed spłodzeniem potomstwa (ok. kilku %). Z tego powodu demografowie stworzyli **poziom zastępowalności pokoleń, na poziomie 2,10-2,15**.

Wskaźnik bezrobocia

Ryc.1.5. Stopa bezrobocia w Wielkopolsce (grudzień 2024)

Wskaźnik bezrobocia (stopa bezrobocia) – odsetek osób bezrobotnych poszukujących pracę w stosunku do liczby osób w wieku produkcyjnym (18-65). Nie zalicza się do nich np. uczniów, studentów, emerytów czy osób, które nie chcą pracować.

Źródło: raport o sytuacji społeczno-gospodarczej w Wielkopolsce w 2024 r.

Od kilku lat w Polsce utrzymuje się zróżnicowany poziom bezrobocia. W 2024 r., podobnie jak w 2023, stopa bezrobocia w kraju wyniosła 5,1%.

Najwyższe bezrobocie odnotowano w województwach podkarpackim (8,7%) i warmińsko-mazurskim (7,2%), natomiast **najniższe w Wielkopolsce (3%)**.

Podobne zróżnicowanie występuje w samej Wielkopolsce. Wyższe stopy bezrobocia utrzymują się we wschodniej i północno-wschodniej części województwa. Najwyższe wartości ponownie zanotowano w powiatach: konińskim (8,3%), **chodzieskim (7,5%)** i słupeckim (7,2%), a najniższe w Poznaniu i powiecie poznańskim (po 1,0%).

4. Margonin – kontekst regionalny

Tab. 1.1. Gmina Margonin na tle gmin powiatu chodzieskiego (wybrane wskaźniki) 2023 r.

Wyszczególnienie	Margonin	Budzyń	Ch-ż miasto	Ch-ż gmina	Szamocin
1. Dochody ogółem na mieszkańca (zł)	7616	7 066	5 599	7 103	5 447
2. Dochody własne na mieszkańca (zł)	3641	4 141	2 847	3 508	1 981
3. Wydatki ogółem na mieszkańca (zł)	8635	7 631	5 890	7 753	5 945
4. Wydatki majątkowe na 1 osobę (zł)	2392	2 400	1 262	2 179	1 323
5. Odpady komunalne na jednego mieszkańca (kg)	444	404	371	354	329
6. Wydatki budżetowe na gospodarkę odpadami (tys.zł/tonę)	0,72	0,67	1	0,95	1,04

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL, 2023 r., SMUP

Pomimo najwyższych dochodów ogółem, Margonin nie ma najwyższych dochodów własnych na mieszkańca. Przoduje Budzyń. Oznacza to, że Margonin, mimo że jest ogólnie *bogatszy*, może być bardziej zależny od subwencji i udziałów w podatkach centralnych niż Budzyń, który generuje więcej środków z własnych źródeł (np. podatki lokalne, opłaty). Szamocin ma zdecydowanie najniższe dochody własne, co jest dla nich wyzwaniem. Od 2025 r. gminy z wysokim wskaźnikiem dochodów własnych na mieszkańca znajdą się w uprzywilejowanej pozycji w świetle nowych zasad finansowania samorządów.

Gmina Margonin w 2023 r. miała najwyższe dochody ogółem na mieszkańca wśród porównywanych jednostek. Jest to wskaźnik ogólnej zamożności gminy, wynikający z różnych źródeł, w tym subwencji i udziałów w podatkach. Szamocin i miasto Chodzież mają najniższe dochody ogółem na mieszkańca, co wskazuje na potencjalne większe wyzwania finansowe.

W 2023 r. przeciętny mieszkaniec Unii Europejskiej wytworzył **511 kg** odpadów komunalnych (z tego 48% poddawanych jest recyklingowi).

W Polsce wytwarzamy – 367 kg odpadów (z tego recykling wynosi 28%). Mniej odpadów od Polski wytwarzają jedynie mieszkańcy Rumunii (303 kg). Niechlubnymi liderami w produkcji odpadów są Austria i Dania (ponad 800 kg).

Zdaniem unijnych specjalistów *różnice w wynikach odzwierciedlają odmienne wzorce konsumpcji, wynikają również ze stosowanych metod zbiórki oraz gospodarowania odpadami komunalnymi*.

Polska ma dobry punkt wyjścia pod względem ilości wytwarzanych odpadów, co jest korzystne dla środowiska. Jednakże, stanowi to paradoksalne wyzwanie w kontekście recyklingu. O ile mieszkańcy wytwarzają mało śmieci, o tyle spora ich część nadal trafia na składowiska, zamiast być ponownie wykorzystana.

Osiągnięcie unijnych celów recyklingu (55% do 2025 r., 60% do 2030 r.) będzie wymagało od władz centralnych i samorządowych znaczących inwestycji w infrastrukturę i poprawy efektywności systemu gospodarki odpadami, szczególnie w zakresie zbierania i przetwarzania surowców wtórnych.

5. Margonin – kontekst krajowy

XX Ranking Samorządów 2024 (dziennik Rzeczpospolita)

XX edycja rankingu uwzględniała 30 wskaźników wyliczanych na podstawie publicznie dostępnych baz danych. Zostały one pogrupowane w 3 obszary:

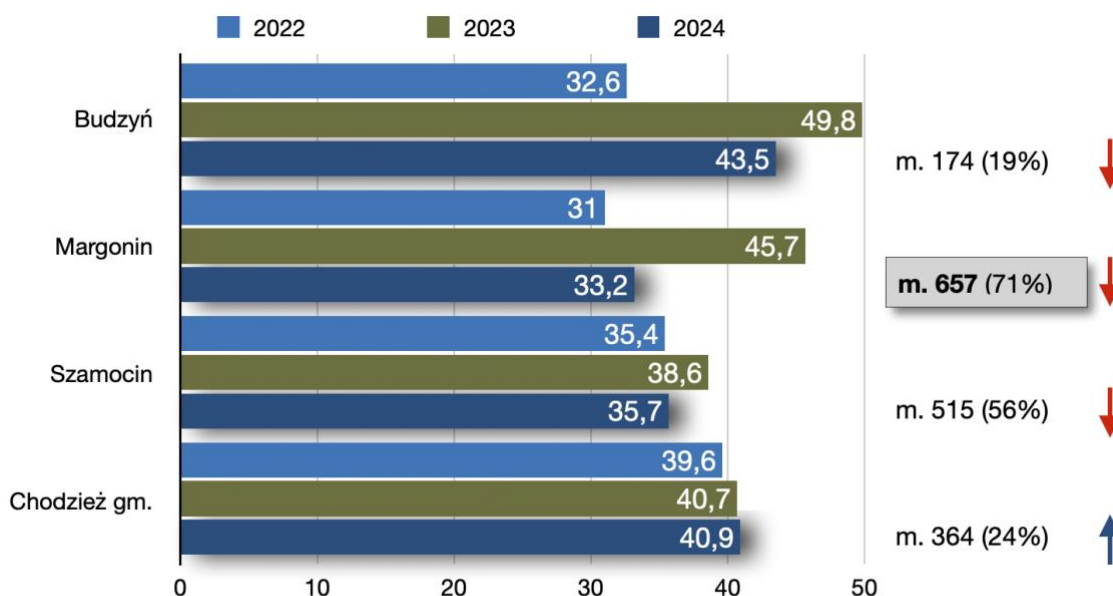
Trwałość ekonomiczno-finansowa	Trwałość społeczna	Trwałość środowiskowa
- dochody własne (w tym dochody z podatków); - środki zewnętrzne; - efektywność zarządzania, - potencjał rozwojowy.	- twarde dane: edukacja, kultura, sport i rekreacja; - działania miękkie: budżet obywatelski, organizacje pozarządowe.	- gospodarka odpadami; - efektywność gospodarki wodno - kanalizacyjnej; - redukcja spalin, ścieżki rowerowe.

Łączna liczba punktów decyduje o miejscu w rankingu. Na ryc.1.6 przedstawiono dynamikę zmian gmin powiatu chodzieskiego w latach 2022-2024. Jedyną gminą, która odnotowała wzrost jest gmina wiejska Chodzież, zajmując 364 miejsce spośród 1498 gmin w kraju. Pozostałe gminy pogorszyły swoją pozycję w porównaniu z 2023 r.

Margonin, na 913 gmin miejsko-wiejskich i miasteczek, zajął 657 miejsce (spadek).

Wg specjalistów, ze względu na źródła danych i liczbę wskaźników, ranking ten uznawany jest za najbardziej miarodajne i wiarygodne źródło informacji o kondycji samorządów. Jest również wyznacznikiem stopnia realizacji zrównoważonego rozwoju gmin i miast.

Ryc.1.6. Skuteczność władz samorządowych (powiat chodzieski). Lata 2022-2024 (pkt,%)

Źródło: opracowanie własne na podstawie Rankingu Samorządów 2022 - 2024

Ranking Samorządów - liderzy krajowi 2024 r.

Gminy miejskie i miejsko-wiejskie 1. Łeba - (woj. pomorskie) 61,2 pkt.

Gminy wiejskie: 1. Sulmierzyce (woj. wielkopolskie) 95,2 pkt.

Dla celów porównawczych, w tabeli 1.2 zestawiono wybrane wyniki Rankingu Samorządów gmin województwa wielkopolskiego. W przypadku gmin powiatu chodzieskiego przedstawiono dynamikę zmian na przestrzeni ostatnich trzech lat.

Tab.1.2. Ranking Samorządów, wybrane gminy Wielkopolski. Lata 2022-2024 (pkt)

Miasto / gmina	2022	2023	2024	
Miasta i gminy M-W (w kraju 881)	pkt	pkt	pkt	miejsce
Koziegłowy			51,7	31
Czarnków			45,4	109
Budzyń	32,6	49,8	43,5	174
Margonin	31,0	45,6	33,2	657
Szamocin	35,4	36,6	35,7	515
Gminy wiejskie (w kraju 1498)				
Sulmierzyce			61,2	1
Tarnowo Podgórne			52	21
Chodzież gmina wiejska	38,7	40,7	40,9	509

Źródło: opracowanie własne na podstawie Rankingu Samorządów 2022-2024

Wskaźnik G - wskaźnik dochodów podatkowych na mieszkańca

O ile Ranking Samorządów jest kompleksową oceną zrównoważonego rozwoju gminy, o tyle wskaźnik G jest wąskim miernikiem zamożności gmin.

Do 2024 r. miarą zamożności gmin był wskaźnik dochodów podatkowych na mieszkańca (**tzw. wskaźnik G**). Wskaźnik G informował o wysokości dochodów gminy z tytułu udziału w podatku dochodowym od osób fizycznych (PIT), przypadającej **na jednego fizycznego** mieszkańca gminy. Wysoka wartość wskaźnika G oznaczała, że w gminie mieszka relatywnie dużo osób, które osiągają wysokie dochody i tym samym płacą wysokie podatki PIT. **W nowym systemie finansowania samorządów (od 2025 r.) w miejsce mieszkańców fizycznych wprowadzono pojęcie mieszkańca przeliczeniowego. W ogólnym zarysie system ten jest niekorzystny dla małych, rolniczych gmin.**

Wg wskaźnika G za 2024 r. gmina Margonin należała do grona bogatych gmin. Była na 12 miejscu (z 225 gmin) w Wielkopolsce w wyniku 4 279 zł na mieszkańca. Był to najlepszy wynik spośród gmin powiatu chodzieskiego. Najbogatszymi gminami były Suchy Las (7733 zł) i Tarnowo Podgórne (7362 zł).

Powiat chodzieski był na 15 miejscu spośród 35 z wynikiem 361 zł.

Ranking Finansowy Samorządu Terytorialnego 2023 (IX Europejski Kongres Samorządów)

Tab. 1.3. Ranking Finansowy gmin powiatu chodzieskiego 2023

Miejsce	Miasta (236)	W1	W2	W3	W4	W5	W6	W7	Pkt	
	Gminy miejskie (236)									
19	Chodzież miasto	0,53	0,58	0,31	0,83	0,18	0,93	0,42	3,76	↓
	Gminy miejsko-wiejskie (711)									
3	Budzyń	0,64	0,86	0,46	0,52	0	0,99	0,40	3,87	↑
236	Margonin	0,49	0,39	0,40	0,35	0,03	1,00	0,10	2,76	↓
416	Szamocin	0,32	0,53	0,32	0,31	0,01	0,79	0,22	2,50	↑
	Gminy wiejskie (1464)									
143	Chodzież gmina	0,48	0,47	0,37	0,39	0,01	1,00	0,31	3,04	↑

Źródło: opracowanie własne wg Rankingu Finansowego Samorządu Terytorialnego w Polsce 2023 (IX Europejski Kongres Samorządów)

Legenda:

W1 - Udział dochodów własnych w dochodach ogółem

W2 - Relacja nadwyżki operacyjnej do dochodów ogółem

W3 - Udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem

W4 - Obciążenie wydatków bieżących wydatkami na wynagrodzenia i pochodne

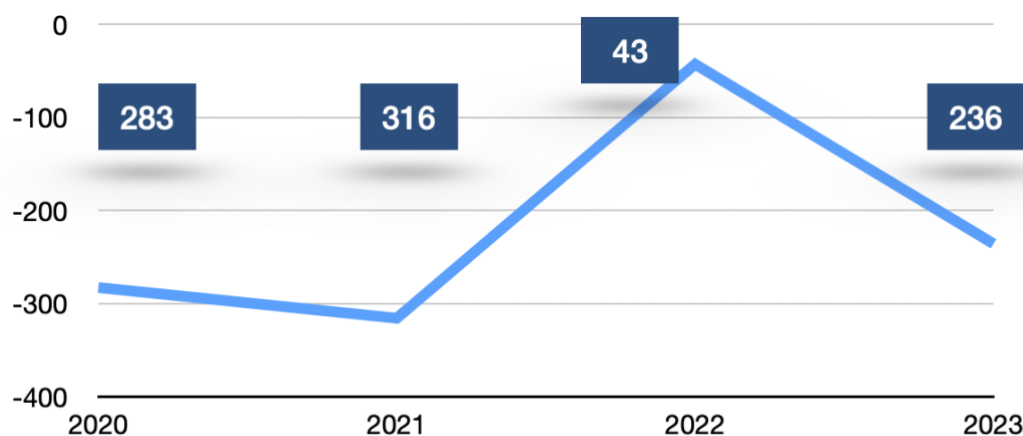
W5 - Udział środków europejskich w wydatkach ogółem - bez poręczeń

W6 - Relacja zobowiązań do dochodów ogółem

W7 - Udział podatku dochodowego od osób fizycznych w dochodach bieżących

Gmina Margonin zajęła 236. miejsce w kraju w swojej kategorii (tendencja spadkowa). Podobnie jak w roku ubiegłym, najniższe wyniki gmina uzyskała w udziale środków europejskich w wydatkach ogółem (W5) oraz w udziale podatku dochodowego od osób fizycznych (PIT) w dochodach bieżących (W7). Swoje pozycje poprawiły gmina Chodzież, Budzyń i Szamocin.

Ryc. 1.7. Gmina Margonin – dynamika zmian w Rankingu Finansowym, lata 2020–2023

Źródło: opracowanie własne wg Rankingu Finansowego Samorządu Terytorialnego w Polsce 2023

Wydatki inwestycyjne gmin i powiatów. Lata 2021 - 2023 (Wspólnota)

Tab. 1.4. Wydatki inwestycyjne gmin pow. chodzieskiego w latach 2021-2023 r.

Gmina	2021-2023		Liczba JST
	miejsce	wydatki zł/osobę	
Chodzież	137	1023	Miasta powiatowe 267
Szamocin	553	846	
Margonin	235	1531	Miasteczka - 646
Budzyń	205	1610	
Chodzież gm.	908	1416	Gmin wiejskich - 1513

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Wydatki inwestycyjne 2021-2023*. Wspólnota.

Miasto Chodzież, gmina Chodzież oraz Margonin poprawiły swoją pozycję w stosunku do wcześniejszych zestawień. Gmina Budzyń i Szamocin odnotowały niewielki spadek. W kategorii miasteczek czołowe miejsca zajęły miejscowości wypoczynkowe (Łeba, Krynica Morska, Dźwinów). Najlepszą gminą z Wielkopolski zostało Dąbie (53 pozycja).

Tab. 1.5. Wydatki inwestycyjne powiatów (wybrane) w latach 2021-2023 r.

Powiat	2021-2023		Liczba JST
	miejsce	zł/osobę	
pilski	136	331	W kraju - 314
wągrowiecki	184	275	
obornicki	145	210	
chodzieski	256	209	
czarnkowsko-trzcianecki	269	187	

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Wydatki inwestycyjne 2021-2023*. Wspólnota.

Powiat chodzieski poprawił swoją pozycję o 48 miejsc. Najwyższe wydatki inwestycyjne na osobę odnotowały powiaty pilski i wągrowiecki.

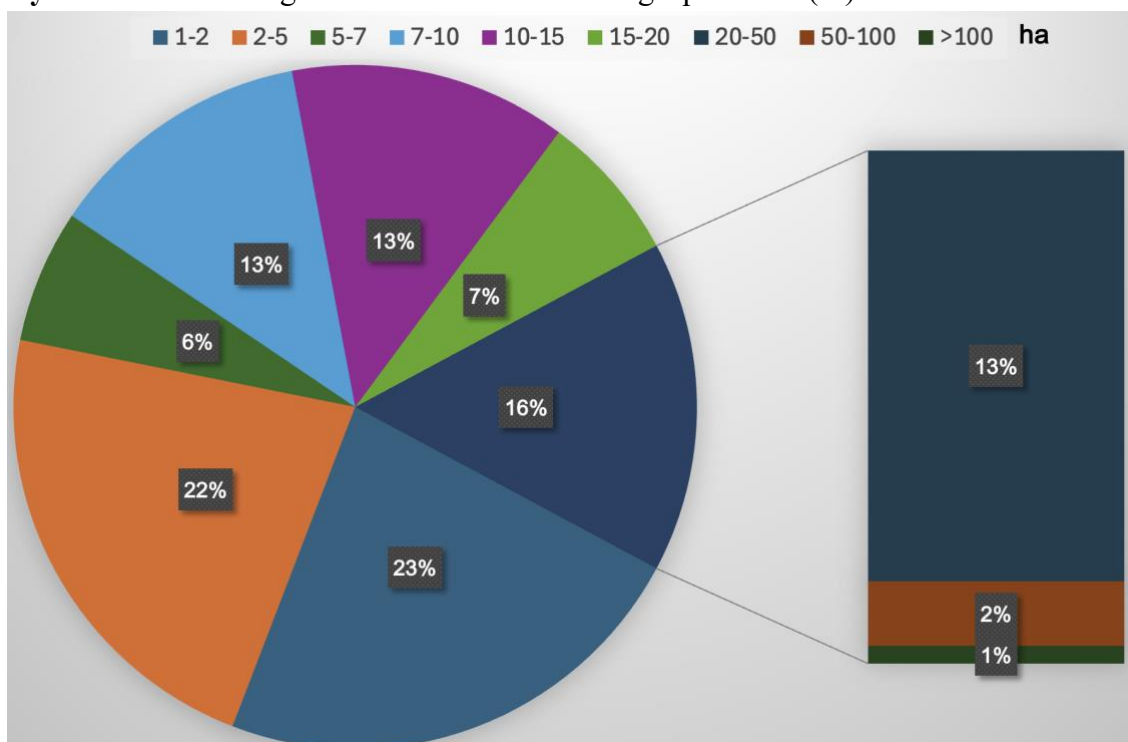
Szczegółowa analiza źródeł finansowania inwestycji prowadzi do interesujących wniosków. W minionych latach dominowały środki unijne oraz inne programy zagraniczne (np. programy norweskie, szwajcarskie). Jednak w latach 2021-2023 głównym źródłem finansowania (ponad 78%) stały się fundusze własne samorządów i dotacje krajowe. Takie rozwiązanie przyniosło korzyści głównie powiatom i małym gminom, co jest pozytywnym przejawem polityki wyrównawczej.

6. Charakterystyka rolnictwa gminy Margonin

Podatek rolny jest ważnym dochodem dla gmin o charakterze wiejskim i rolniczym, ale w skali całego kraju i w kontekście ogólnych dochodów wszystkich gmin, **Nie stanowi dużego udziału w dochodach ogółem i w dochodach od osób prawnych i fizycznych.**

W gminie Margonin największy udział w dochodach od osób prawnych i fizycznych stanowi podatek od nieruchomości 60,4%. Udział podatku rolnego wynosi zaledwie 3,1%.

Ryc. 1.8. Gmina Margonin – struktura wielkości gospodarstw (%)

Źródło: opracowanie własne na podstawie deklaracji podatku rolnego.

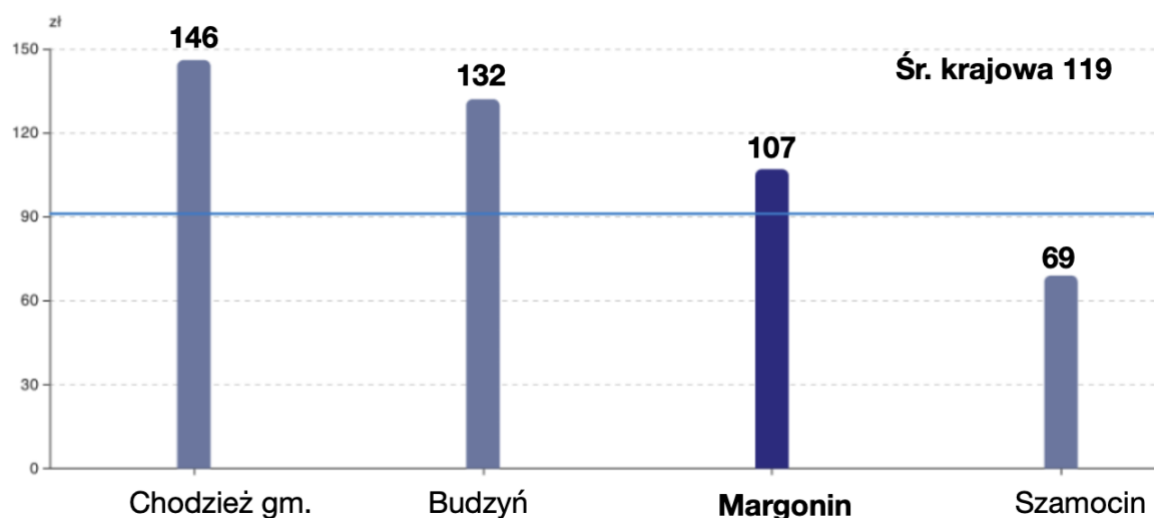
W gminie Margonin dominuje rozdrobniona struktura agrarna (ryc. 1.8).

Gospodarstwa małe, o powierzchni od 1 do 7 ha, stanowią zdecydowaną większość gospodarstw, obejmując ponad połowę wszystkich jednostek (51%). Oznacza to dominację rozdrobnionych gospodarstw.

Gospodarstwa średnie, o powierzchni od 7 do 20 hektarów, stanowią znaczącą, choć mniejszą niż małe gospodarstwa, część struktury rolnej gminy, obejmując 33% wszystkich gospodarstw.

Duże gospodarstwa, o powierzchni powyżej 20 hektarów, stanowią najmniejszą grupę 16%, obejmując mniej niż jedną piątą wszystkich gospodarstw. Grupa ta została wyodrębniona w postaci wykresu warstwowego z prawej strony). W tej grupie dominują gospodarstwa o powierzchni od 20 do 50 hektarów (13%), podczas gdy gospodarstwa bardzo duże (powyżej 50 ha) są nieliczne (3%).

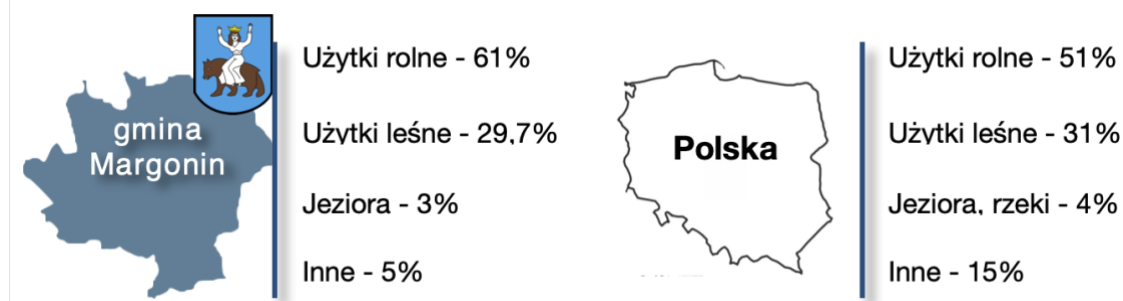
Ryc. 1.9. Dochód z tytułu podatku rolnego na 1 mieszkańca gmin powiatu chodzieskiego (%)

Źródło: opracowanie własne na podstawie SMUP.

W celu dokonania analiz finansowych i strategicznych na poziomie lokalnym stosuje się wskaźnik dochodu z tytułu podatku rolnego na 1 mieszkańca. Na ryc. 1.9 przedstawiono wielkość tego wskaźnika dla gmin powiatu chodzieskiego. Średnia krajowa gmin miejsko-wiejskich wynosi 119 zł na 1 mieszkańca, w powiecie chodzieskim 91 zł.

Ryc. 1.10. Struktura użytkowania gruntów gminy Margonin i Polski

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych UMiG Margonin oraz bazy BDL.

Gmina Margonin ma znacznie wyższy udział użytków rolnych (61%) niż średnia dla Polski (51%). To sugeruje, że gmina ma nadal rolniczy charakter, a gospodarka opiera się w dużej mierze na działalności agrarno-społecznej.

Udział użytków leśnych w gminie Margonin jest bardzo zbliżony do średniej krajowej i wynosi 29,7%³. Podobnie udział wód w strukturze (3%).

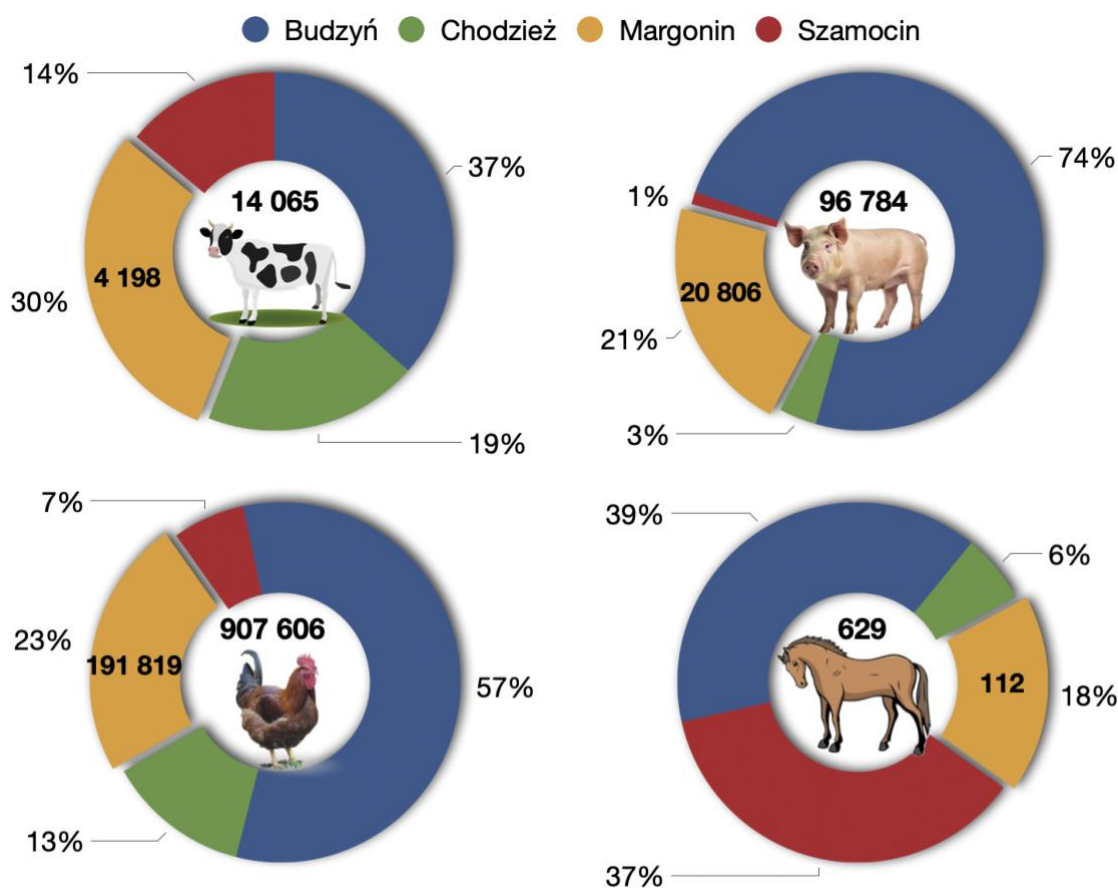
Kategoria "Inne" obejmuje tereny zabudowane, komunikacyjne, nieużytki, tereny rekreacyjne itp. Znacznie niższy udział tej kategorii w Margoninie potwierdza jej rolniczy i przyrodniczy charakter oraz sugeruje mniejszy stopień urbanizacji, uprzemysłowienia niż średnia krajowa.

³ Wg GUS lesistość w Polsce wynosi 29,6%, natomiast wg międzynarodowych zasad: 31%, bo dolicza się również grunty związane z gospodarką leśną.

Pomimo tego, że 61% powierzchni gminy Margonin to użytki rolne, podatek rolny generuje zaledwie 3,1% dochodów od osób fizycznych i prawnych. To oznacza, że rolnictwo, choć dominujące pod względem powierzchni, ma bardzo ograniczony wkład finansowy w budżet gminy w przeliczeniu na potencjał powierzchniowy.

Na ryc. 1.11 przedstawiono strukturę pogłowia zwierząt hodowlanych gmin powiatu chodzieskiego. W wartościach bezwzględnych dominuje hodowla drobiu i trzody chlewnej.

Ryc. 1.11. Struktura pogłowia zwierząt hodowlanych gmin powiatu chodzieskiego

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR Margonin.

Hodowla trzody chlewnej i drobiu jest zdominowana przez gminę Budzyń (odpowiednio 74% i 57%). Gmina Margonin zajmuje drugie miejsce pod tym względem (odpowiednio 21 i 23%). Gmina Budzyń pozostaje również liderem w hodowli bydła (37%) oraz koni 39%).

Ogólny wniosek: sama hodowla zwierząt, podobnie jak uprawa roślin, nie przekłada się bezpośrednio na wysokie dochody podatkowe dla gminy. Rozdrobnienie gospodarstw rolnych oraz system opodatkowania rolnictwa jest mało efektywny pod względem generowania dochodów dla JST.

Rozdział II

Główne działania strategiczne

1. Realizacja programów i polityk
2. Realizacja uchwał (załącznik nr 1)

1. Realizacja programów i polityk gminy

Strategia rozwoju gminy

Podstaw prawna:

Poprzednia Strategia Rozwoju Gminy Margonin na lata 2016-2020 r. już nie obowiązuje (uchwała nr XXVII/325/2016 Rady MiG Margonin z dnia 15.12.2018 r.).

Do tej pory posiadanie strategii rozwoju gminy nie było obowiązkowe. Do końca 2005 r. gminy, które nie posiadają ważnej strategii muszą uchwalić nową strategię z uwagi na to, że od 1.06.2026 r. posiadanie strategii będzie obowiązkowe⁴.

Przesunięcie terminu uchwalenia planu ogólnego i strategii rozwoju dają gminom więcej czasu na stworzenie strategii rozwoju. Jednocześnie, zwłaszcza gminy, które jeszcze nie mają takiej strategii, muszą podjąć przemyślane decyzje dotyczące przyszłego zagospodarowania przestrzennego. Jeśli odpowiednio zaplanują działania już teraz, będą mogły lepiej skoordynować prace nad planem ogólnym i strategią rozwoju, zyskując tym samym większą kontrolę nad rozwojem przestrzennym gminy.

Do 31.12.2025 r. plany ogólne gmin muszą uwzględniać politykę przestrzenną ze strategii rozwoju, ale tylko tych opracowanych po 24.09.2023 r. Po tym terminie gminy będą musiały uwzględniać politykę przestrzenną zarówno z nowych, jak i starszych strategii. To rodzi problem dla gmin, które nie zdążą z uchwaleniem planu ogólnego, ponieważ będą zmuszone stosować nieaktualne strategie, nieposiadające pełnej zawartości wymaganej obecnie. Aby temu zapobiec, nowelizacja ustawy (art. 4 pkt 1) umożliwia pominięcie nieaktualnych strategii przy sporządzaniu pierwszego planu ogólnego.

Plan ogólny gminy to dokument planowania przestrzennego, który określa podstawowe kierunki zagospodarowania całej gminy. Jest to akt prawa miejscowego, zastępujący dotychczasowe studium uwarunkowań i kierunków. Ma on na celu zapewnienie zrównoważonego rozwoju gminy oraz harmonijne zagospodarowanie jej przestrzeni.

Uchwałą Nr VI/37/2024 RMiG Margonin z dnia 12.09.2024 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia Planu ogólnego gminy Margonin została rozpoczęta procedura opracowania Planu ogólnego Gminy Margonin.

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego.

Podstaw prawna: uchwała nr VIII/87/2015 MiG Margonin z dnia 21.05.2015 r. w sprawie *uchwalenia studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Margonin*.

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego jest podstawowym dokumentem planistycznym dla całej gminy. Określa ogólną politykę przestrzenną oraz lokalne zasady zagospodarowania, stanowiąc podstawę do opracowywania miejscowych planów.

Studium zachowuje moc do dnia wejścia w życie planu ogólnego (nowy dokument planistyczny), jednak nie dłużej niż do dnia 31.12.2025 r.

⁴ Początkowy termin 1 stycznia 2026 uległ przesunięciu do 1 czerwca 2026 r. (ustawa z 4.04.2025 o zmianie ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz niektórych innych ustaw. Dz. U. 2025 poz. 527).

Program opieki nad zwierzętami

Podstaw prawna: uchwała Nr LXI/569/2024 Rady MiG Margonin z dnia 25.04.2024 r. w sprawie *przyjęcia programu opieki nad zwierzętami bezdomnymi oraz zapobiegania bezdomności zwierząt na terenie Gminy Margonin w 2024 r.* (Dz. Urz. Woj. Wlkp. z 2024 roku, poz. 4872).

Koszty realizacji celów programu wyniosły 34 663 zł. Większość tej kwoty przeznaczono na wyłapywanie i utrzymanie bezdomnych zwierząt w schroniskach. Usługi te dla Gminy Margonin świadczyły Fundacja „Zawsze Razem” (od stycznia do maja) oraz PHU ZIRP – *Schronisko Cywil* (od czerwca do grudnia). W 2024 r. zapewniono opiekę następującym zwierzętom:

- Przyjęcia zwierząt: psy – 8, koty – 5;
- Adopcja: psy – 9 (w tym jedna właścicielska), koty – 5;
- Upadki: psy – 0, koty – 0;
- Eutanazja: psy – 0, koty – 0.
- Akcje związane z wyłapywaniem zwierząt – 9, w tym 8 psów i 1 kota;
- Sterylizacja: psy – 8, koty – 0.
- Stan zwierząt na koniec grudnia 2024 r.: psy – 2, koty – 0

Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego

Podstawa prawna: w 2024 r. uchwalono jeden miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego – uchwała Nr IV/24/2024 RMiG Margonin z dnia 11.07.2024 r. w sprawie *miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Margonin – rejon ulicy Poznańskiej* (Dz. Urz. Woj. Wlkp. z 2024 roku, poz. 6615).

Plan miejscowy zawiera ustalenia w zakresie aktualizacji istniejącej zabudowy oraz ma na celu umożliwienie budowy parkingu przy terenie przedszkola i biblioteki w Margoninie.

Plany miejscowe pokrywają powierzchnię gminy w wielkości 798 ha (6,54% całości).

Program usuwania azbestu

W 2024 r. Gmina Margonin dotowała *Program usuwania azbestu na terenie powiatu chodzieskiego*, prowadzony przez Starostę Chodzieskiego, kwotą 5 000 złotych. Powiat Chodzieski uzyskał dofinansowanie z Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Poznaniu. Z programu skorzystało 19 osób fizycznych. Łącznie usunięto 61,8 Mg wyrobów azbestowych, a koszt utylizacji azbestu z terenu Gminy Margonin wyniósł 32 504 zł.

Program opieki nad zabytkami 2021-2024

Podstawa prawna: uchwały RMiG Margonin Nr IX/68/2024 z 12.12.2024 r.

Udzielono dotacji z budżetu Gminy na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy kościele parafialnym p.w. św. Marcina w Żoniu, wpisanym do rejestru zabytków. Całkowita wartość dotacji wyniosła 290 000 zł. Prace, zaplanowane na 2025 rok, obejmą wymianę pokrycia dachowego oraz wykonanie izolacji dachu w budynku kościoła w Żoniu.

Miejsko-Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii

Podstawa prawna: uchwała nr LVIII /528/2023 z dnia 20.11.2023 w sprawie uchwalenia *Miejsko - Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2024 - 2026*

Sprawozdanie z realizacji Programu: przyjęto na sesji RMiG Margonin w dniu 24.04.2025.

Program Osłonowy – Opaska Bezpieczeństwa w Gminie Margonin

Podstawa prawna: uchwała nr LX/555/2024 Rady MiG Margonin z 1.02.2024 r. w sprawie *programu osłonowego Opaska Bezpieczeństwa w Gminie Margonin na rok 2024*.

Program w ramach programu Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej *Korpus Wsparcia Seniorów na 2024 r.*

Cel programu: wsparcie seniorów (60 lat i więcej) w codziennym funkcjonowaniu poprzez świadczenie usług opieki na odległość. Ma na celu wsparcie seniorów mieszkających na terenie Gminy Margonin, którzy z uwagi na stan zdrowia mają problemy z samodzielnym funkcjonowaniem. Dotyczy to zarówno osób prowadzących samodzielnie gospodarstwo domowe, jak i tych mieszkających z bliskimi, którzy nie są w stanie zapewnić im wystarczającej opieki.

Działanie programu: dzięki opasce senior jest pod stałą kontrolą operatora w centrum alarmowym. Operator może natychmiast zareagować na omdlenia, upadki, nieprawidłowe parametry życiowe oraz alarm aktywowany przyciskiem SOS. Ten rodzaj opieki, zapewniający natychmiastową pomoc, znacząco podnosi komfort życia i zwiększa poczucie bezpieczeństwa zarówno osób potrzebujących, jak i ich opiekunów. Uczestnicy otrzymują opaskę bezpieczeństwa na nadgarstek, która monitoruje stan zdrowia, umożliwia połączenie głosowe z centrum operatora pomocy i jest dostarczana wraz z instrukcją obsługi i kartą SIM.

Nadzór nad Programem: Burmistrz Miasta i Gminy Margonin.

Realizator Programu: Miejsko - Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Margoninie.

Efekty w 2024 r.: Program objął 39 seniorów.

Kwota dofinansowania: 23 174 zł.

Wieloletni Rządowy Program *Posilek w szkole i w domu*. Lata 2024-2028

Podstawa prawna: uchwała nr 149 Rady Ministrów z 23.08.2023 w sprawie ustanowienia wieloletniego rządowego programu *Posilek w szkole i w domu* na lata 2024–2028.

Moduł I: dla dzieci i młodzieży

Moduł II: dla dorosłych

Moduł III: organizacja stołówek i miejsc spożywania posiłków

Cele programu:

Moduł I i II: udzielenie pomocy w formie: posiłku, świadczenia pieniężnego na zakup posiłku lub żywności, świadczenie rzeczowe w postaci produktów żywnościowych.

Moduł III: wzmocnienie opiekuńczej funkcji szkoły podstawowej przez tworzenie warunków umożliwiających spożywanie przez uczniów posiłku w trakcie pobytu w szkole.

Pomoc trafia do dzieci i młodzieży oraz osób dorosłych spełniających warunki określone w ustawie o pomocy społecznej oraz kryterium dochodowe, tj. 200 proc. kryterium dochodowego: uprawniające do świadczeń z pomocy społecznej w 2024 r.

– dla osoby samotnie gospodarującej - 1552 zł

– dla osoby w rodzinie - 1200 zł

Źródło finansowania: środki własne gminy oraz dotacja z budżetu państwa,

Wyniki programu. MGOPS w Margoninie opłacił:

- w formie dożywiania - gorący posiłek w szkołach i przedszkolach dla dzieci, młodzieży i dorosłych na kwotę 78 758 zł;

- zasiłki celowe na żywność w kwocie 91 576 zł,

- bony na zakup żywności na kwotę 33 300 zł.

W 2024 r. skorzystało z posiłku 100 osób w tym 97 dzieci.

Struktura wydatków: całkowita kwota 203 634 zł. W tym:

- 124 128 zł – dotacja z budżetu wojewody, a

- 79 506 zł – środki własne gminy.

Koordynator Programu na terenie gminy: MGOPS w Margoninie we współpracy ze szkołami lub przedszkolami prowadzonymi przez Gminę Margonin, oraz inne samorządy albo podmioty prowadzące szkoły lub przedszkola niepubliczne, do których uczęszczają dzieci i młodzież z terenu miasta i gminy Margonin.

Program Dofinansowanie wynagrodzeń pracowników jednostek organizacyjnych pomocy społecznej w postaci dodatku motywacyjnego na lata 2024–2027

Podstawa prawna: uchwała nr 62 Rady Ministrów z dnia 19.06.2024 r.

Gmina Margonin zawarła z Wojewodą Wielkopolskim umowę na realizację rządowego programu Dofinansowanie wynagrodzeń pracowników jednostek organizacyjnych pomocy społecznej w postaci dodatku motywacyjnego na lata 2024–2027.

Cel programu: dofinansowanie wynagrodzeń dla pracowników zatrudnionych w jednostkach organizacyjnych pomocy społecznej, którzy realizują zadania z zakresu pomocy społecznej. Dofinansowanie wypłacane jest w formie dodatku motywacyjnego.

Adresaci i przeznaczenie środków: pracownicy zatrudnieni w ramach stosunku pracy w jednostkach organizacyjnych pomocy społecznej.

Wysokość i okres wypłaty dodatku: 1000 zł brutto na pracownika jednostek organizacyjnych pomocy społecznej zatrudnionym w od dnia 1.07.2024 r. do 31.12.2024 r.

Finansowanie: dotacja celowa z budżetu państwa. Kwota dofinansowania: 71 802 zł.

Program Dofinansowanie wynagrodzeń pracowników jednostek wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej na lata 2024–2027.

Podstawa prawna: uchwała nr 63 Rady Ministrów z dnia 19.06.2024 r.

Gmina Margonin podpisała z Wojewodą Wielkopolskim umowę na realizację rządowego programu *Dofinansowanie wynagrodzeń pracowników jednostek wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej na lata 2024–2027* (wrzesień 2024).

Cel programu: dofinansowanie wynagrodzeń dla pracowników jednostek wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej, zatrudnionych na podstawie stosunku pracy przez jednostki organizacyjne prowadzone m.in. przez samorząd gminny.

Adresaci i przeznaczenie środków: pracownicy jednostek wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej zatrudnionych zarówno przez jednostki organizacyjne samorządów, jak i przez podmioty niepubliczne. Dotyczy to w szczególności asystentów rodziny.

Środki z programu przeznacza się w całości na zwiększenie wynagrodzeń pracowników oraz pokrycie kosztów pochodnych od tych wynagrodzeń.

Wysokość i okres wypłaty dodatku: dofinansowanie w formie dodatku motywacyjnego w wysokości 1 000 zł brutto.

Okres wypłaty: od 1.07.2024 r. do 31.12.2024 r.

Finansowanie: z dotacji celowej z budżetu państwa w wysokości 5 385 zł.

Program Asystent rodziny 2024–2027.

Podstawa prawna: uchwała nr 245 Rady Ministrów z 8.12.2023 r.

Gmina Margonin podpisała umowę na realizację rządowego programu *Asystent rodziny w 2024 r.* Program jest finansowany ze środków Funduszu Pracy, które beneficjentom przyznaje Wojewoda.

Cel programu: wsparcie asystentów rodziny w realizacji ich zadań, w tym także tych wynikających z art. 8 ust. 2 i 3 ustawy z dnia 4.11.2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin *Za Życiem*.

Formy dofinansowania: dodatki do wynagrodzenia asystentów rodziny: dodatek w wysokości 2400 zł brutto, rozłożony na 12 części. Oznacza to do 200 zł za każdy przepracowany miesiąc. Warunkiem otrzymania dodatku jest przepracowanie co najmniej 120 h w miesiącu (lub proporcjonalnie mniej przy niepełnym etacie).

Źródło finansowania: do 30% kosztów zatrudnienia (wynagrodzenie wraz z pochodnymi) ponoszonych od 1 stycznia do 31 grudnia 2024 r.

Kwota dofinansowania: łączna kwota 18 014 zł.

Refundacja podatku VAT za paliwo gazowe.

Podstawa prawna: ustawa z dnia 15.12.2022 r. o szczególnej ochronie niektórych odbiorców paliw gazowych w 2023 r. w związku z sytuacją na rynku gazu Program refundacji podatku VAT za paliwo gazowe.

Cel programu: wsparcie gospodarstw domowych ogrzewanych paliwem gazowym.

Beneficjenci programu: osoby, które spełniły następujące kryteria:

Główne źródło ogrzewania: urządzenia grzewcze zasilane paliwami gazowymi, zgłoszone do centralnej ewidencji emisyjności budynków.

Kryterium dochodowe: przeciętny miesięczny dochód na osobę w gospodarstwie domowym nie przekracza 1 500 zł. Dochód osoby samotnej nie przekracza 2 100 zł.

Realizacja programu:

39 wniosków na kwotę wypłaconych refundacji: 9 573 zł.

Program *Dodatek osłonowy*.

Podstawa prawna: ustawa z 17.12.2021 r. *o dodatku osłonowym*.

Kryteria przyznawania dodatku osłonowego: w zależności od wysokości przeciętnego miesięcznego dochodu w rozumieniu ustawy z dnia 28.11.2003 r. o świadczeniach rodzinnych: dla gospodarstwa domowego jednoosobowego: dochód nie przekraczał 2 100 zł.;

dla gospodarstwa domowego wieloosobowego: dochód nie przekraczał 1 500 zł.

W przypadku przekroczenia powyższych progów dochodowych, dodatek osłonowy przysługiwał w wysokości różnicy pomiędzy kwotą dodatku a kwotą, o którą został przekroczony miesięczny dochód na osobę.

Realizacja programu: wypłacono łącznie 442 dodatki osłonowe na kwotę 185 791 zł.

Program *Bon energetyczny*.

Podstawa prawna: ustawa z 23.05.2024 r. *o bonie energetycznym oraz zmianie niektórych ustaw w celu ograniczenia cen energii elektrycznej, gazu ziemnego i ciepła systemowego*.

Kryteria: przysługiwał gospodarstwom domowym, które w 2023 r. spełniły kryteria dochodowe (w rozumieniu ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych:

gospodarstwa domowe jednoosobowe: przeciętny miesięczny dochód do 2 500 zł.;

gospodarstwa domowe wieloosobowe: przeciętny miesięczny dochód do 1700 zł.

Realizacja programu: wypłacono 477 bonów energetycznych na kwotę 191 560 zł.

Program *Specjalistycznych Usług Opiekuńczych*.

Podstawa prawna: ustawa z 19.08.2024 r. *o pomocy społecznej* (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 1283 ze zm.) oraz Rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 22.09.2005 r. *w sprawie specjalistycznych usług opiekuńczych* (Dz. U. z 2024 r., poz. 816 ze zm.).

Cel i charakter usług: obejmują rehabilitację fizyczną i usprawnianie zaburzonych funkcji organizmu, w zakresie nieobjętym przepisami ustawy z dnia 27.08.2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanej ze środków publicznych.

Kwalifikacje kadry: usługi świadczone są wyłącznie przez osoby posiadające odpowiednie kwalifikacje zawodowe.

Liczba usług: fizjoterapeuta świadczył usługi na rzecz dwójki dzieci, logopeda na rzecz trójki dzieci.

Wydatki łączne: 34 815 zł.

2. Realizacja uchwał (załącznik nr 1)

Rozdział III

Finanse samorządu gminnego

1. Finanse gminy wg starej ustawy (2024 r.)
2. Finanse gminy wg nowej ustawy (2025 r.)
3. Analiza budżetu 2024 r.
4. Wybrane inwestycje gminne
5. Wskaźniki finansowe

1. Finanse gminy wg starej ustawy

Tworzenia dochodów jednostek samorządu terytorialnego (JST) opierało się na trzech głównych filarach: dochody własne gminy (podatki), subwencja ogólna i dotacje celowe (art. 167.2).⁵

Kluczowe znaczenie miał wskaźnik dochodów podatkowych **na 1 mieszkańca** gminy (wskaźnik G):

- **był kryterium oceny zdolności dochodowej** poszczególnych gmin. Im wyższy wskaźnik G, tym gmina była uznawana za bardziej zamożną pod względem generowanych dochodów podatkowych;
- **decydował, która gmina dostanie wyrównanie** (w postaci subwencji wyrównawczej).

Przeciętnie dochody gminy wg starej ustawy: **50%** dochodów własnych i **50 %** subwencji ogólnej.

Minusy systemu: - subwencja oświatowa (SO) nie jest dotacją (nie ma charakteru celowego). Gmina otrzymywała SO ale o jej wydatkowaniu decyduje organ stanowiący;

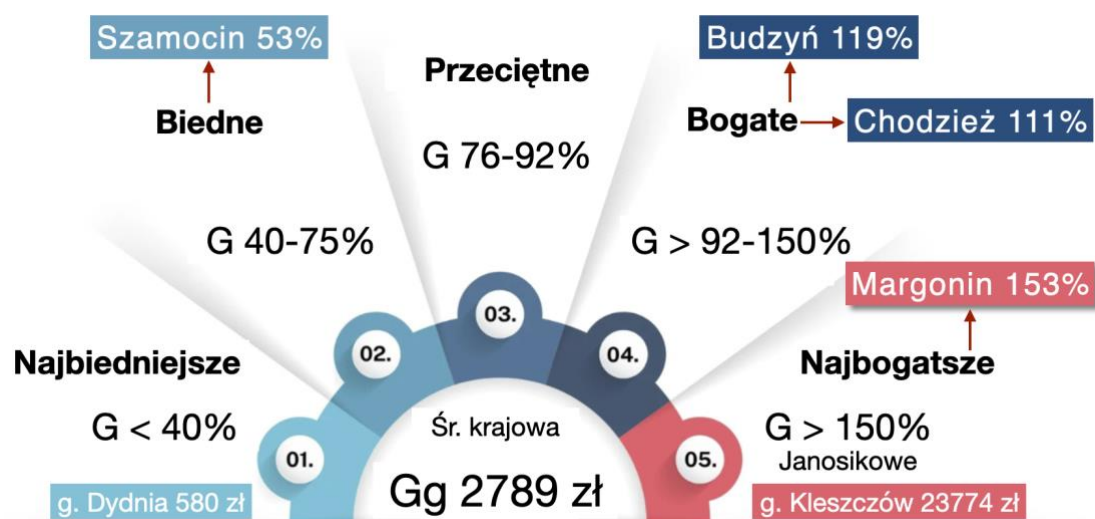
- wysokość subwencji była niewystarczająca a samorząd musiał realizować zadania oświatowe. Im biedniejszy samorząd tym poziom usług edukacyjnych był niższy.

Stara ustawa o dochodach JST (obowiązywała od 2003-2024 r.)

Najważniejsze, z punktu widzenia zasady samodzielności finansowej gmin, są dochody własne. Od 2003 r. Ministerstwo Finansów wprowadziło wskaźnik dochodów podatkowych w przeliczeniu na jednego mieszkańca (per capita) dla poszczególnych gmin (tzw. wskaźnik G)⁶. Celem stosowania wskaźnika G jest:

- ustalenie relatywnej zamożności poszczególnych gmin (relacja wskaźnika G gminy do krajowego wskaźnika Gg w %);
- obliczanie mechanizmów wyrównawczych. Wskaźniki G są kluczowym elementem algorytmów służących do redystrybucji środków finansowych między JST w **taki sposób, aby biedniejsze gminy dostały więcej wsparcia**.

Ryc. 3.1. Relacja wskaźnika G do Gg dla gmin powiatu chodzieskiego w 2024 r. (%)

G - wskaźnik dochodów podatkowych w przeliczeniu na jednego mieszkańca (per capita)

Gg - wskaźnika dochodów podatkowych wszystkich gmin w kraju na mieszkańca

Na ryc. 3.1 przedstawiono zamożność gmin powiatu chodzieskiego w postaci relacji gminnych wskaźników G do krajowego wskaźnika Gg. Podział zamożności gmin obejmuje 5

⁵ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 2.04.1997 r. (Dz. U. 1997 nr 78 poz. 483 ze zm.)

⁶ Ustawa z dnia 13.11.2003 r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego (Dz. U. 2003 poz. 1966 ze zm.)

kategorii gmin: od najbiedniejszych do najbogatszych. W 2024 r. gmina Margonin sklasyfikowana została w grupie gmin najbogatszych.

Interpretacja: wskaźnik 153 % dla Margonina (G 4179 zł) oznacza, że **potencjalne dochody podatkowe na jednego mieszkańca w gminie Margonin były o 53% wyższe niż średnia potencjalnych dochodów podatkowych na jednego mieszkańca we wszystkich gminach w Polsce.**

Niezależnie od tego, czy gmina jest bogata czy biedna, musi wykonywać te same zadania. Aby gminy miały podobne możliwości finansowania swoich zadań, tworzy się **systemy wsparcia** dla biedniejszych gmin. Głównym sposobem na wyrównanie finansów gmin w 2024 roku była subwencja ogólna, a zwłaszcza jej część wyrównawcza. Ta część wyrównawcza ma dwie składowe: podstawową i uzupełniającą.

1. **Podstawową kwotę** dostają gminy, które mają niskie dochody podatkowe na mieszkańca (poniżej 92% średniej krajowej). Dochody podatkowe to pieniądze, które gmina mogłaby potencjalnie uzyskać z różnych podatków (np. od nieruchomości, od osób fizycznych i prawnych). Wskaźniki te oblicza się **na podstawie danych sprzed dwóch lat.**

Gminy objęte podstawowym wsparciem dzielą się na trzy grupy w zależności od tego, jak bardzo ich dochody są niższe od średniej krajowej (gminy 1-3 na ryc.1). Im biedniejsza gmina, tym większe wsparcie podstawowe dostaje. **Wsparcie może pokryć do 80% różnicy** między średnią kraju (wskaźnik Gg) a dochodami danej gminy (wskaźnik G).

2. **Uzupełniającą kwotę** dostają gminy, które mają małą liczbę mieszkańców na danym obszarze (niską gęstość zaludnienia) ORAZ ich dochody są niższe niż 150% średniej krajowej. Im mniejsza gęstość zaludnienia, tym większa dodatkowa kwota wsparcia. Sama niska gęstość zaludnienia nie wystarczy, żeby dostać kwotę uzupełniającą.

Pieniądze, które nie zostaną wypłacone w ramach tej kwoty, zwiększają pulę środków dla innych gmin. Zarówno podstawowa, jak i uzupełniająca część wyrównawcza są finansowane z budżetu państwa.

Gdy wskaźnik G jest **wyższy niż 150% średniej krajowej** (wskaźnika Gg) wówczas zaczyna działać system **wpłat wyrównawczych** dokonywanych przez te gminy na rzecz budżetu Państwa (nieformalnie nazywany *janosikowym*). Wysokość wpłaty *per capita* wynosi 20, 25 lub 30% nadwyżki wskaźnika G ponad wielkość przyjętą za punkt odniesienia, którą ustalono na poziomie 150, 200 oraz 300% wskaźnika Gg.

Pieniądze z *janosikowego* zasilają **część równoważącą subwencji ogólnej** dla gmin, która jest następnie rozdzielana między te gminy, które mają niższe dochody.

Mechanizm wyrównania finansowego uregulowany jest w ustawie o dochodach JST. Do 2024 r. była to ustawa z 13.11.2003 r. (Dz. U. 2003 nr 203 poz. 1966 ze zm.) (stara ustawa). Od 1.10.2024 r. obowiązuje **nowa ustawa** (t.j. Dz. U. 2024 poz. 365). Wprowadziła one nowe mechanizmy finansowania, obowiązujące w 2025 r.

2. Finanse wg nowej ustawy o dochodach JST (od 2025 r.)⁷

Tworzenia dochodów jednostek samorządu terytorialnego (JST) **nadal** opiera się na trzech głównych filarach: dochody własne gminy (podatki), subwencja ogólna i dotacje celowe. Jakie zmiany?

1. **Zmienia się** jednak udział tych źródeł w dochodach gminy.
2. Wskaźnik G przestaje być jedynym decydującym kryterium.
3. Dochody dzieli się na mieszkańca przeliczeniowego, a nie fizycznego.

Przeliczeniowa liczba mieszkańców = potrzeby finansowe x liczba mieszkańców (art.25.1).

Potrzeby finansowe (PF) to suma potrzeb: wyrównawczych, oświatowych, rozwojowych, ekologicznych i uzupełniających. **Nie ma już subwencji oświatowej.** Są potrzeby oświatowe,

Przeciętnie dochody gminy wg nowej ustawy to: **80%** dochody własne i **20%** subwencji ogólnej.

Wady systemu:

- **Zwiększone obciążenie finansowe gmin:** Realizacja zadań własnych, takich jak oświata, w większym stopniu spoczywa na gminach. Ich dochody własne oraz wpływy z odpisów od podatków PIT i CIT z budżetu państwa często nie pokrywają w pełni rosnących potrzeb finansowych.
- **Innowacyjność bez precedensu:** Nowy system finansowania gmin w Polsce stanowi eksperyment na skalę krajową, nieznajdujący odpowiednika w innych państwach.

Hipotetyczne założenia (wg Ministerstwa Finansów).

Sposób liczenia, ile pieniędzy dostaje każda gmina, będzie bardziej sprawiedliwy i lepiej dopasowany do ich potrzeb!?

- **Do tej pory było tak:** głównym wskaźnikiem był wskaźnik G (potencjalne dochody podatkowe **na mieszkańca**). Na jego podstawie dzielono gminy na bogatsze i biedniejsze i przyznawano im różne formy wsparcia (lub nakładano obowiązek wpłat).

- **Co się zmienia od 1 października 2024 r.:**

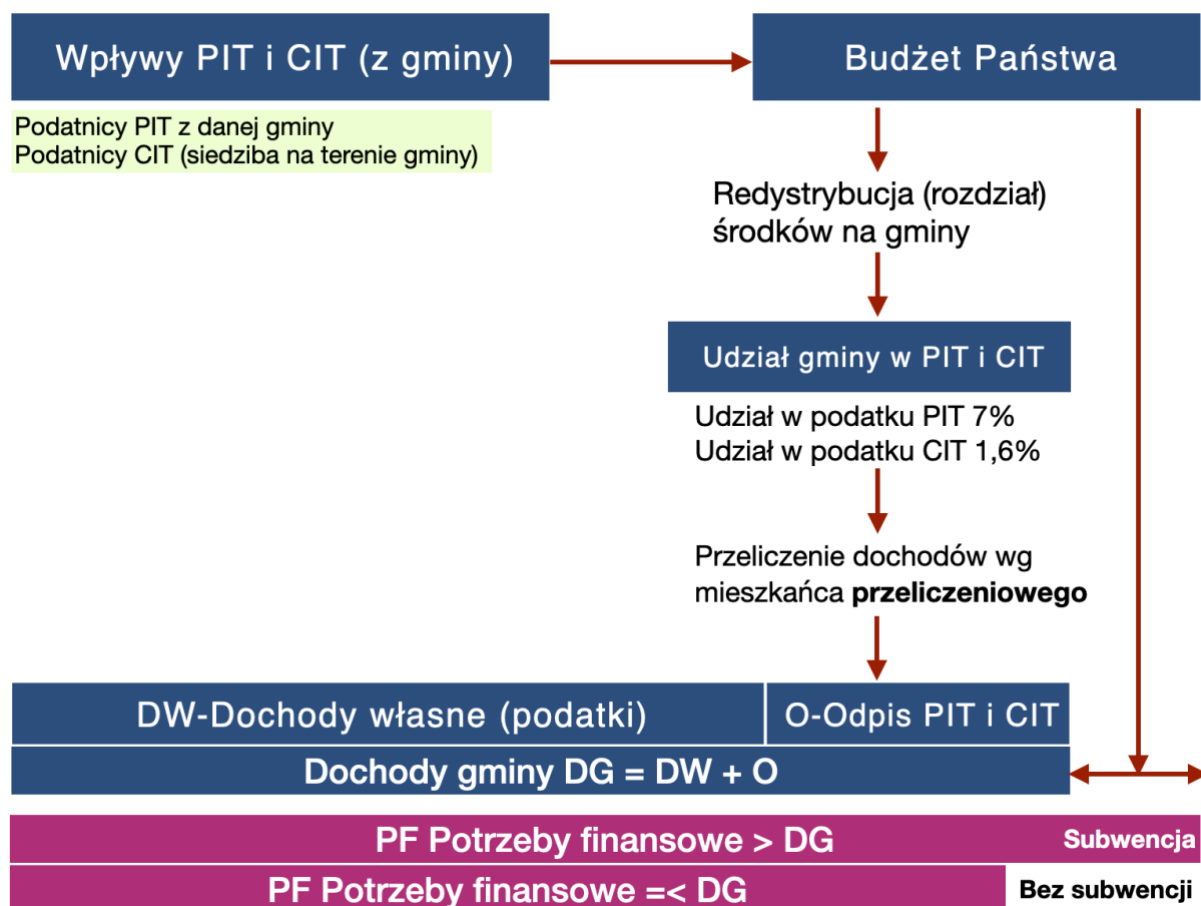
- **Potrzeby na pierwszym planie:** obok potencjalnych dochodów, ustawa kładzie większy nacisk na realne potrzeby i trudności gmin. Wprowadza nowe wskaźniki i rozwiązania:
 - **Liczbę dzieci i młodzieży:** gminy z większą liczbą młodych mieszkańców **mogą** dostawać więcej pieniędzy na edukację i inne potrzeby tej grupy.
 - **Liczbę osób starszych i z niepełnosprawnościami:** gminy z większym odsetkiem takich osób **mogą** otrzymać dodatkowe środki na opiekę i wsparcie.
 - **Specyficzne koszty:** ustawa **może** uwzględniać inne specyficzne wydatki, które obciążają budżety niektórych gmin.
- **Szersze spojrzenie na gminy:** Wskaźnik G nie będzie już decydujący sam w sobie. System stanie się bardziej złożony, biorąc pod uwagę prawdziwe finanse i liczbę ludności w każdej gminie.

Cel: zapewnienie wszystkim gminom, niezależnie od ich potencjału dochodowego, lepszych możliwości finansowania ich zadań. Chodzi o to, żeby biedniejsze gminy, nie były w gorszej sytuacji tylko dlatego, że mają mniejsze wpływy z podatków.

⁷ Ustawa z dnia 1.10.2024 r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego (Dz. U. 2024 poz. 1572 ze zm.)

W skrócie: celem nowej ustawy (hipoteza) jest sprawiedliwszy podział pieniędzy między gminy. Będzie on uwzględniał przede wszystkim ich realne potrzeby, a nie tylko potencjalne dochody, co ma umożliwić im lepsze funkcjonowanie i troskę o mieszkańców.

Ryc. 3.2. Dochody gminy wg nowej ustawy (%) (opracowanie własne)

Na ryc. 3.2 przedstawiono istotę nowego systemu finansowania w postaci graficznej.

Jak działa finansowanie gmin według nowej ustawy?

Podatki PIT (od osób) i CIT (od firm) trafiają najpierw do budżetu państwa.

Główne dochody gminy (pomijając specjalne dotacje) to:

- **Dochody własne gminy:** głównie z lokalnych podatków, opłat za usługi (np. woda, ścieki), sprzedaży lub wynajmu majątku.
- **Odpisu od podatków CIT i PIT:** gmina dostaje część tych podatków, ale jest to liczone na tzw. **mieszkańca przeliczeniowego**, a nie na fizycznego mieszkańca.

Te dochody gminy są przeznaczone na pokrycie **pięciu potrzeb finansowych**:

- Wyrównawczych (dla biedniejszych gmin)
- Oświatowych (na szkoły)
- Rozwojowych (na inwestycje)
- Ekologicznych (na ochronę środowiska)
- Uzupełniających (na inne ważne wydatki)

Ważne: to Ministerstwo Finansów, a nie sama gmina, oblicza wysokość tych potrzeb finansowych według skomplikowanych wzorów. Nazwa *potrzeby finansowe* może być myląca, bo sugeruje, że to gmina je szacuje.

Kiedy gmina potrzebuje więcej pieniędzy:

Jeśli potrzeby finansowe gminy (obliczone przez Ministerstwo Finansów) są większe niż jej dochody, wtedy **gmina może** otrzymać dodatkowe środki w ramach potrzeb wyrównawczych.

Co się zmieniło w sposobie liczenia:

W starej ustawie dochody gminy przeliczano na fizycznego mieszkańca. Teraz na **mieszkańca przeliczeniowego**. Liczba tych mieszkańców przeliczeniowych może być inna niż rzeczywista liczba mieszkańców, w zależności od tego, jak bogata jest gmina.

Na co trzeba uważać (wybrane problemy):

Problem 1: uczniowie z innych gmin (spojrzenie ekonomiczne).

Dochody gminy zależą od podatków płaconych przez jej mieszkańców (PIT) i przez firmy mające siedzibę na jej terenie (CIT). Nowa ustawa nie przewiduje już subwencji na każdego ucznia. Jeśli gmina przyjmuje uczniów z innych gmin, to koszty ich kształcenia pokrywa m.in. z własnych dochodów (realizuje obce zadania). Jednak podatki (PIT) rodziców tych uczniów nadal trafiają do budżetów ich własnych gmin, bo pieniądze *nie idą* za uczniem.

Przykład: jeśli hipotetycznie przyjęcie uczniów spoza gminy pozwoli na uruchomienie dodatkowego oddziału, to zdaniem specjalistów⁸ poniesiemy roczny koszt około 200 tys. zł. Dodatkowe środki z Ministerstwa Finansów pokryją jedynie 5-20 tys. zł tej kwoty. Oznacza to, że z własnych dochodów wydamy około 180 tys. zł. Jednocześnie gmina, z której pochodzą ci uczniowie, zyska, zatrzymując dochody z podatku PIT ich rodziców.

Wniosek: w większości sytuacji, przyjmowanie uczniów spoza własnej gminy nie przynosi korzyści finansowych.

Problem 2: nowy system finansowania samorządów, wbrew założeniom, nie wyrównuje zróżnicowania ekonomicznego gmin. Duże i zamożne gminy zyskują na nowym systemie finansowania samorządów. Problemy finansowe mogą pojawić się w gminach słabo zaludnionych (niższe wpływy z PIT, niższe zarobki) oraz małą liczbą przedsiębiorstw (niższe wpływy z CIT).

Wniosek: coraz więcej gmin opracowuje poszerzone strategie gminne i oświatowe (udział potrzeb oświatowych jest dominujący w budżetach gminnych). Strategie te opierają się na analizach finansowo-organizacyjnych wynikających z nowej ustawy o dochodach JST z 2024 r.

Strategie pozwalają ustalić optymalną strukturę organizacyjną i finansową gminnych jednostek organizacyjnych, realizujących zadania własne gminy. Stanowią również podstawę planowania strategicznego dla danej gminy.

⁸ obliczenia Unii Metropolii Polskich, aktualizowane na 2024 r,

3. Analiza budżetu gminy za 2024 r.

Dochody i wydatki

Kraj – **poprawiła** się sytuacja finansowa samorządów. Deficyt wykazało 7,3% JST (w 2023 15%). Jednocześnie odnotowano **spadek** wydatków majątkowych o 7%.

Nadwyżka operacyjna JST w kraju wzrosła o 90,3%, w tym w gminach miejsko-wiejskich o 97%⁹

Deficyt operacyjny odnotowano w 220 JST (w porównaniu do 440 w 2023 r.).

W gminie Margonin wynik operacyjny w postaci nadwyżki operacyjnej wzrósł w ciągu roku o 41%, **wzrosły** też wydatki majątkowe o 21% (wzrost o 2,8 mln zł).

W 2024 roku zadłużenie gminy Margonin spadło do 0%.

Tab. 3.1. Struktura dochodów i wydatków gminy Margonin w latach 2022-2024 r.

Wyszczególnienie	2022	2023	2024
A. Dochody			
1. Dochody ogółem	60 055 785	48 104 518	64 743 858
- Dochody bieżące	57 434 477	40 822 676	45 620 155
- Dochody majątkowe	2 621 307	7 281 842	19 123 703
2. Dochody własne	25 484 492	22 679 813	25 042 090
B. Wydatki			
Wydatki ogółem	52 531 267	54 540 320	61 496 291
- Wydatki bieżące	43 825 773	39 426 770	43 652 902
- Wydatki majątkowe	8 705 494	15 113 550	17 843 390
w tym inwestycyjne	7 465 494	13 463 950	16 284 579
C. Wynik			
1. Wynik budżetu (dochody-wydatki)	7 524 518	-6 435 802	3 247 566
2. Wynik operacyjny (dochody bieżące - wydatki bieżące)	13 608 704	1 395 906	1 967 253
3. Zadłużenie na koniec roku	911 766	176 473	0

Źródło: obliczenia własne UMiG Margonin, 2025

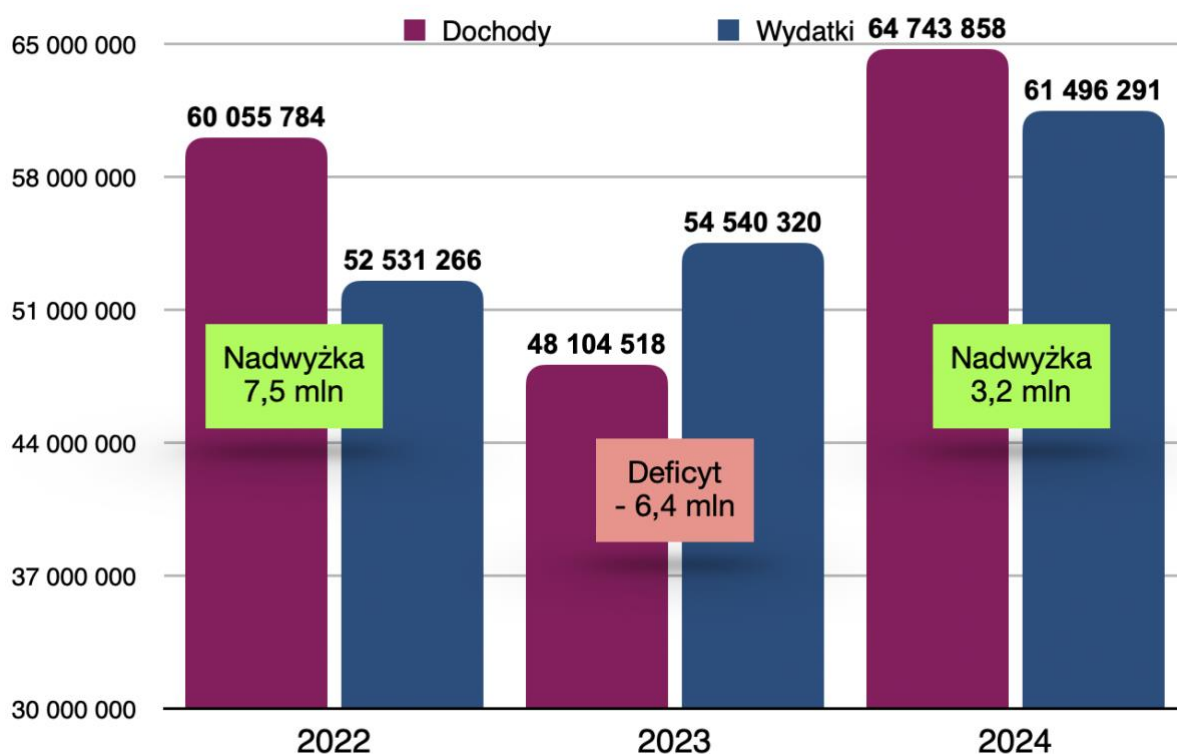
Wniosek ogólny:

Kondycja finansowa gminy Margonin jest dobra. Nadwyżka operacyjna wyniosła 1,97 mln zł, przy jednoczesnym wysokim wskaźniku wydatków inwestycyjnych (wzrost o 2,8 mln zł).

W świetle nowej ustawy o finansach JST posiadanie nadwyżki operacyjnej może stanowić ważne uzupełnienie środków otrzymywanych w ramach **potrzeb finansowych** (w tym oświatowych). Jeśli dotacja z budżetu państwa nie pokryje w pełni wydatków, silna nadwyżka operacyjna daje gminie większe możliwości pokrycia tych różnic z własnych środków.

⁹ Wg danych Banku Gospodarstwa Krajowego.

Ryc. 3.3. Dynamika zmian budżetu gminy Margonin w latach 2022-2024 (zł)

W 2024 r. nastąpiła silna poprawa sytuacji finansowej. Dochody znacząco wzrosły (o ok. 16,64 mln zł w porównaniu do 2023 i o ok. 4,69 mln zł w porównaniu do 2022), osiągając najwyższy poziom w całym okresie. Wydatki również wzrosły, ale w mniejszym stopniu niż dochody, co pozwoliło na powrót do nadwyżki budżetowej.

Warto wspomnieć, że w 2024 r. wypracowano nie tylko nadwyżkę budżetową ale również zniwelowano zadłużenie do zera.

Ogólny wniosek

Budżet gminy Margonin wykazuje odporność i zdolność do szybkiej regeneracji po trudnym roku 2023. Ostatecznie, w 2024 r. gmina osiągnęła najwyższe dochody i wydatki, kończąc rok budżetowy z dodatnim saldem, jednak niższym niż w roku 2022. Wskazuje to na dynamikę w zarządzaniu finansami, prawdopodobnie dostosowującą się do zmieniających się warunków ekonomicznych i potrzeb gminy.

Tabela 3.2. Struktura dochodów i wydatków gminy Margonin w latach 2023-2024 r.

	2023	%	2024	%
Dochody	48 104 518		64 743 858	
Rodzaj	Kwota (z)	%	Kwota (z)	%
Dochody od osób prawnych, fizycznych	17 865 410	37	19 670 464	30
Różne rozliczenia	18 920 966	39	12 854 372	20
Rodzina	3 382 931	7	4 145 725	6
Gospodarka mieszkaniowa	298 307	1	3 416 944	5
Oświata	1 718 458	4	2 258 456	4
Inne	5 918 446	12	22 397 896	35
Wydatki	54 540 320	100 %	61 496 291	100 %
Rodzaj	Kwota (z)	%	Kwota (z)	%
Oświata i wychowanie	16 470 901	30	19 426 721	32
Rodzina	3 898 110	7	4 502 281	7
Transport i łączność	4 252 027	8	14 224 927	23
Administracja	6 982 796	13	6 997 857	11
Gospodarka komunalna	3 588 341	7	5 743 967	9
Pomoc społeczna	2 494 624	5	3 108 772	5
Kultura	3 622 873	7	4 131 532	7
Inne	13 230 648	23	3 360 235	6

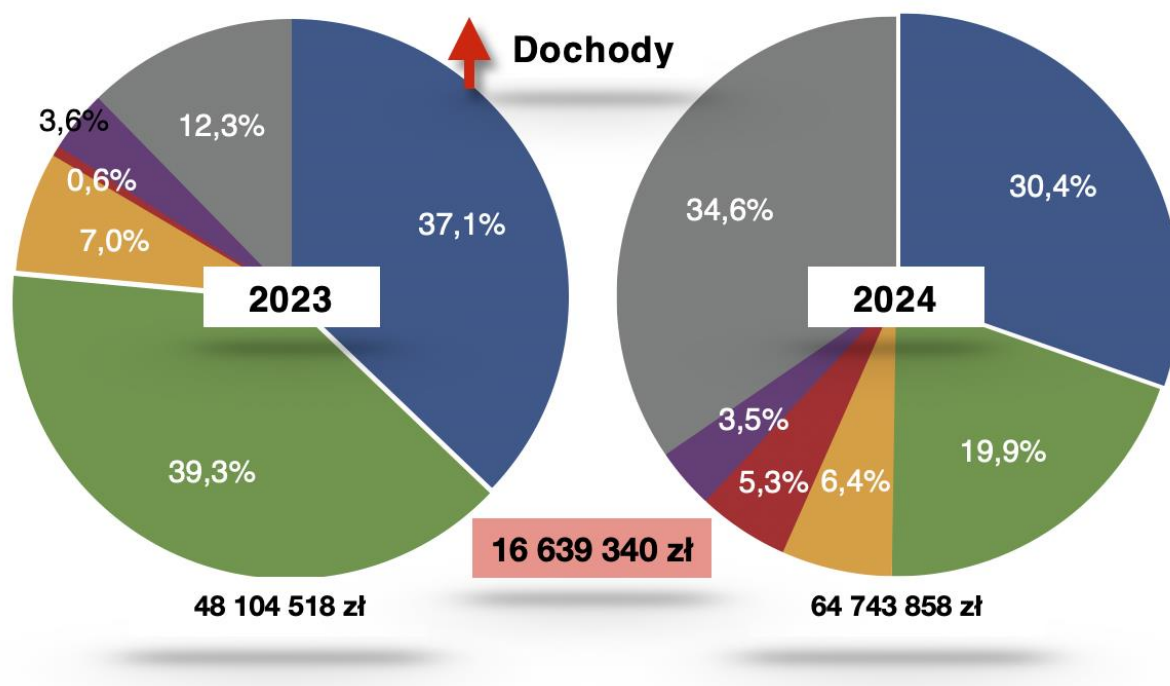
Ogólne wnioski:

- Znaczący wzrost budżetu: zarówno całkowite dochody, jak i wydatki gminy Margonin znacząco wzrosły między rokiem 2023 a 2024, co jest zgodne z analizą z poprzedniej grafiki. Dochody wzrosły z 48 104 518 zł do 64 743 858 zł, a wydatki z 54 540 320 zł do 61 496 291 zł.
- Zmiana struktury dochodów: struktura dochodów uległa zauważalnym zmianom, co wskazuje na przesunięcie źródeł finansowania.
- Względna stabilność struktury wydatków: struktura wydatków, choć rosła kwotowo, procentowo pozostała stosunkowo stabilna w najważniejszych kategoriach, z kilkoma znaczącymi wyjątkami.

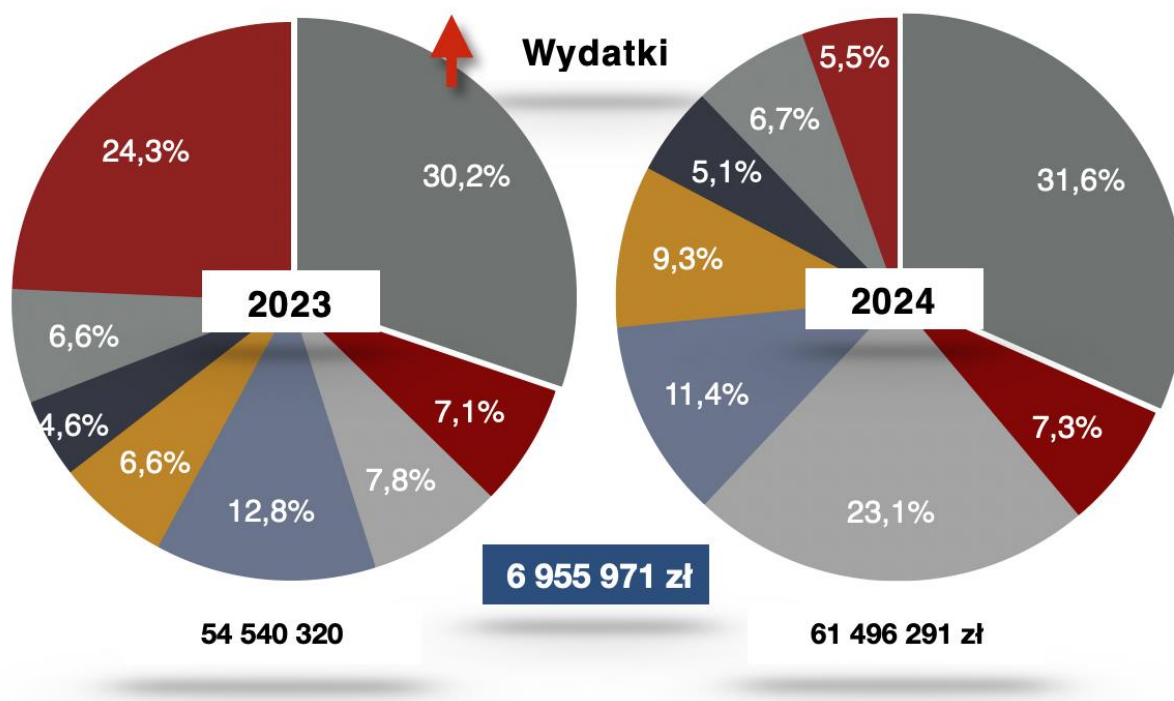
Warto zwrócić uwagę na dominujący udział oświaty w budżecie gminy Margonin. Tak wysoki udział to krajowa norma wśród gmin wiejskich i miejsko-wiejskich, ale również wyzwanie. Planowanie budżetu musi być elastyczne i opierać się na rzetelnych prognozach. Optymalizacja oświaty powinna koncentrować się na racjonalizacji zarządzania i kosztów operacyjnych, z jednoczesnym zachowaniem i poprawą jakości kształcenia, a nie na prostych cięciach, które mogłyby zaszkodzić przyszłości młodych mieszkańców gminy.

Graficzne ujęcie struktury przychodów i wydatków (ryc. 3.4) pozwoli na pełniejszą analizę zmian jakie zaszły w okresie dwóch ostatnich lat.

Ryc. 3.4. Struktura budżetu gminy Margonin w latach 2023-2024 (%)

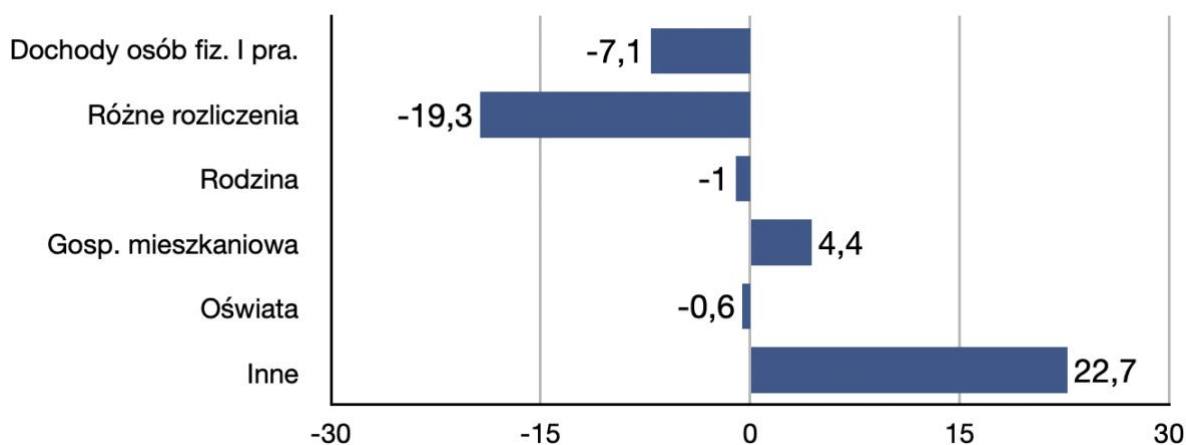

- Oświata i wychowanie
- Rodzina
- Transport i łączność
- Administracja
- Gosp. komunalna
- Pomoc społeczna
- Kultura i ochrona
- Pozostałe

Dynamika dochodów w latach 2023-2024

Ryc. 3.5. Zmiana dynamiki dochodów gminy Margonin w latach 2023-2024 (%)

Największy spadek dochodów zanotowano w dziale *Różne rozliczenia*. Było to spowodowane ujęciem w tym dziale w 2023 roku wpływów z rządowego programu *Polski Ład*.

W strukturze dochodów zmniejszył się udział wpływów od osób fizycznych i prawnych.

Niemniej jednak, w wartościach bezwzględnych dochody te wzrosły o 1,8 mln zł.

Pozycja *Inne działy* wykazała wzrost o 22,7%, co wynikało z dochodów otrzymanych w 2024 roku z następujących programów:

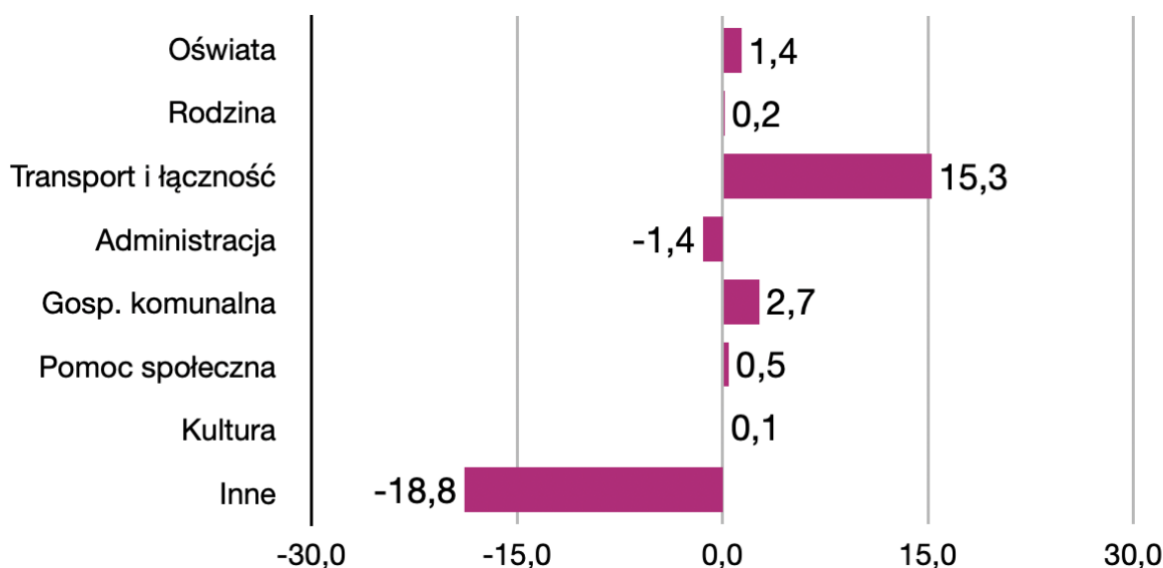
- **Program Polski Ład:**
 - Dział Transport i łączność: 11,9 mln zł (na rozbudowę dróg);
 - Dział Gospodarka komunalna i ochrona środowiska: 1,9 mln zł (na rozbudowę oczyszczalni).
- **Program na renowację zabytków:**
 - Dział Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego: 1,2 mln zł.

Dynamika wydatków w latach 2023-2024

Na ryc.3.5 przedstawiono procentową zmianę wydatków w poszczególnych kategoriach między rokiem 2023 a 2024. Wskazuje, gdzie gmina zwiększyła lub zmniejszyła wydatki w stosunku do poprzedniego roku.

Odnotowano znaczące przesunięcia w strukturze wydatków: Mimo że ogólne wydatki gminy Margonin wzrosły w 2024 r. w porównaniu do 2023 (jak wynika z tab. 3.2 i ryc. 3.3), to rycina 3.5 pokazuje, że dynamika zmian nie była jednolita we wszystkich kategoriach. Nastąpiły istotne przesunięcia priorytetów lub reakcje na zmieniające się potrzeby.

Ryc. 3.5. Zmiana dynamiki **wydatków** gminy Margonin w latach 2023-2024 (%)

Ogólne wnioski

- Gmina Margonin wykazała w analizowanym okresie zdolność do zarządzania budżetem i reagowania na zmiany, co jest pozytywnym prognostykiem. Jej siłą jest widoczna umiejętność pozyskiwania znaczących środków zewnętrznych (kategoria "Inne" w dochodach 2024). Duże inwestycje w transport i łączność w 2024 r. również świadczą o strategicznym podejściu do rozwoju.
- Jednakże, przyszłe zmiany w finansowaniu samorządów (od 2025 roku) stawiają przed gminą Margonin znaczące wyzwania. Jej kondycja finansowa, choć aktualnie zrównowazona, może stać się bardziej niestabilna ze względu na większe uzależnienie od dochodów z podatków PIT i CIT, które dla małych gmin niosą ryzyko wahań.
- Kluczowe będzie utrzymanie aktywności w pozyskiwaniu funduszy zewnętrznych, dalsza optymalizacja wydatków (zwłaszcza w oświacie) oraz promowanie lokalnego rozwoju gospodarczego, aby wzmocnić własną bazę dochodową.

Wydatki majątkowe

Wydatki majątkowe są składnikiem wydatków gminy i obejmują:

1. wydatki na zakup i objęcie akcji oraz wniesienie wkładów do spółek prawa handlowego;
2. wydatki inwestycyjne państwowych jednostek budżetowych oraz dotacje celowe na finansowanie lub dofinansowanie kosztów inwestycji realizowanych przez inne jednostki.

Wydatki majątkowe są inwestycjami w przyszłość gminy. Są to wydatki jednorazowe lub okresowe, które skutkują zwiększeniem wartości majątku gminy i służą jej przez dłuższy czas.

Wydatki majątkowe w 2024 r. były wyższe o 18% niż w roku poprzednim, osiągając poziom 17,8 mln zł. Ważniejsze wydatki przedstawiono w tab. 3.3.

Tab. 3.3. Wydatki majątkowe gminy Margonin w 2024 r. (wybrane pozycje)

Dział	Nazwa zadania	Kwota
600	Budowa sieci komunikacyjnej dla transportu drogowego Polski Ład- etap I	4 587 058
	Ograniczenie wykluczenia komunikacyjnego terenów popegeerowskich	986 125
	Poprawa warunków życia mieszkańców poprzez budowę dróg i chodników	415 077
	Rozbudowa gminnej infrastruktury (Polski Ład)	4 679 899
	Wyrównanie szans rozwoju terenów byłych PGR (Polski Ład)	1 764 000
700	Zakup gruntów na mienie gminy	61 966
	Dokapitalizowanie ZUK. Zadanie: zmiana użytkowania sali (Próchnowo)	50 000
750	Przebudowa sali sesyjnej w Urzędzie Miasta i Gminy Margonin – II etap	110 000
801	Rozbudowa infrastruktury edukacyjnej i technicznej	555 645 393 969
851	Zakup i montaż urządzeń placu zabaw w Lipinach	50 000
900	Rozbudowa oczyszczalni ścieków w Margoninie – etap 2	2 023 000
	Dotacje celowe: wymiany pieca węglowego na inne źródło ogrzewania	45 000
	Montaż oświetlenia ulicznego na terenie sołectwa Studźce Adolfowo	17 000
	Montaż oświetlenia ulicznego na terenie sołectwa Zbyszewice	25 500
	Wymiana oświetlenia na LED	22 140
	Wymiana oświetlenia na terenie sołectwa Młynary	19 000
	Dokapitalizowanie Spółki ZUK	90 000
	Dokapitalizowanie Spółki Margonin Invest	50 000
921	Montaż paneli akustycznych na sali wiejskiej w Lipinach	16 000
	Wykonanie ogrzewania na sali wiejskiej w Sypniewie	12 500
	Instalacja monitoringu przy sali wiejskiej w Próchnowie	11 999
	Renowacja budynku Starej Gazowni MGOK w Margoninie	477 498
	Zakup i montaż urządzeń placu zabaw w Radwankach	18 000
926	Montaż oświetlenia na boisku sportowym w Lipinach	20 000
	Doposażenie placu zabaw w Margońskiej Wsi	18 204
Razem		16 519 580

2. Inne wydatki majątkowe

600	Dotacja celowa: <i>Przebudowa drogi powiatowej nr 1494P Rutki - Sypniewo</i>	571 571
921	Dotacja celowa: <i>Prace konserwatorskie i restauratorskie (Kościół parafialny)</i>	752 239
Razem inne wydatki:		1 323 810
Razem wydatki majątkowe:		17 843 390

Pozyskane środki zewnętrzne

Środki zewnętrzne stanowią dodatkowe źródło finansowania i umożliwiają realizację kluczowych inwestycji i projektów gminnych. Przyczyniają się do poprawy jakości życia mieszkańców, stymulują rozwój lokalny i odciążają budżet własny gminy. Ich pozyskiwanie jest często strategicznym celem władz lokalnych, mającym na celu zrównoważony i dynamiczny rozwój gminy.

Tab. 3.4. Pozyskane środki zewnętrzne na projekty i programy w 2024 r.

Lp.	Nazwa zadania	Kwota
I	Różne	653 897
1	Od Wojewody Wielkopolskiego: Fundusz Rozwoju Przewozów Autobusowych o charakterze użyteczności publicznej	322 736
2	Z Gminy Wągrowiec na dofinansowanie zadania organizacji zbiorowego transportu publicznego dla linii komunikacyjnej Lipiny – Wągrowiec	16 000
3	Rządowy program <i>Posiłek w szkole i w domu</i>	118 217
4	dotacja na program <i>Korpus Wsparcia Seniorów</i>	18 569
5	Program: dofinansowanie wynagrodzeń pracowników jednostek pomocy społecznej - dodatek motywacyjny na lata 2024-2027	71 802
6	Program: dofinansowanie wynagrodzeń pracowników jednostek wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej na lata 2024-2027	5 385
7	Rządowy program <i>Asystent rodziny</i> w 2024	18 014
8	Dofinansowanie do organizacji dożynek powiatowo-gminnych – dotacja Powiatu Chodzieskiego	20 000
9	<i>Narodowy program rozwoju czytelnictwa</i> (SP Margonin i Lipiny)	16 000
10	Środki WFOŚiGW na punkt konsultacyjny <i>Czyste powietrze</i>	41 700
11	Dotacja na opracowanie <i>Programu ochrony środowiska Gminy Margonin</i> na lata 2024-2030 z perspektywą do 2034 roku (WFOŚiGW)	5 474
II	Pozyskane w 2024 do realizacji na rok 2025:	9 101 596
1	Poprawa warunków życia mieszkańców poprzez budowę dróg i chodników	6 500 000
2	Rozbudowa infrastruktury edukacyjnej i technicznej w gminie Margonin	1 576 000
3	Wymiana oświetlenia na LED na terenie gminy Margonin	592 000
4	Program Regionalny Fundusze Europejskie dla Wielkopolski. Zadanie <i>Budowa ścieżki rowerowej w miejscowości Młynary</i>	433 596
III	Rządowy Program Odbudowy Zabytków	
1	Renowacja prastarego kościoła z Żoniu wraz z przylegającym grodziskiem	284 200
	Razem	10 039 693

Inwestycje 2024 (wybrane pozycje)

Główne źródła finansowania inwestycji samorządowych: rządowy pakiet reform społeczno-gospodarczych **Polski Ład**, wdrożony od 01.01 2022 r.¹⁰. W ramach Polskiego Ładu wdrożono Rządowy Program Inwestycji Strategicznych (**RPIS**), potocznie nazywany Polski Ład Inwestycyjny.

Projekty inwestycyjne JST zwykle trwają 2-3 lata budżetowe, dlatego roczny budżet zawiera jedynie część ich całkowitych kosztów. Szczegółowe zestawienie realizowanych inwestycji w 2024 r. przedstawiano w Tabeli 3.3. Wydatki majątkowe.

Po wyborach samorządowych w 2024 r. Rządowy Program Inwestycji Strategicznych (RPIS) jest kontynuowany, co oznacza, że:

- **inwestycje**, które zostały zatwierdzone w ramach programu, **są nadal realizowane**.
- samorządy kontynuują realizację inwestycji, które zostały dofinansowane z tego programu.
- operatorem programu pozostał Bank Gospodarstwa Krajowego (BGK).

Decyzją Rady Ministrów z lipca 2024 r. **wprowadzono jednak kilka zmian**¹¹:

- wprowadzono nowe regulaminy wszystkich edycji RPIS;
- zarządzanie programem przejął Minister Finansów (wcześniej Prezes Rady Ministrów);

1. Budowa sieci komunikacyjnej dla transportu drogowego.

Sieć komunikacyjna

1. Tereska etapy: I-IV
2. Dębiniec
3. Margonin przy parku

Inwestycje 2024

Wykonawca: Kowalski Sp. z o.o.

Wartość inwestycji 4 802 166 zł
W 2024 r. - 4 587 056 zł

¹⁰ na podstawie Ustawy z 29.10.2021 r. o zmianie ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych, ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2021 poz. 2105)

¹¹ Uchwała nr 76 Rady Ministrów z dnia 8.07.2024 r. zmieniająca uchwałę w sprawie wsparcia na realizację zadań inwestycyjnych przez JST. (M.P. 2024 poz. 653)

2. Rozbudowa infrastruktury edukacyjnej.

Infrastruktura edukacyjna

1. Rozbudowa SP Lipiny
2. Węzeł sanitarny SP Margonin

Inwestycje 2024

Wykonawca: Brei-Mar Margonin

Wartość inwestycji:

- SP Lipiny: 1 760 257 zł
- SP Margonin: 190 000 zł

3. Rozbudowa oczyszczalni ścieków II etap.

Rozbudowa oczyszczalni

1. Uzdatnianie ścieków
2. Wyposażenie oczyszczalni
3. System sterowania i kontroli

Inwestycje 2024

Wykonawca: Weno Sp. z o.o. Ch-ż

Wartość inwestycji 2 023 000 zł

4. Poprawa warunków życia mieszkańców gminy Margonin

Ciągi komunikacyjne

1. Budowa ul. Sportowej 280 m
2. Przebudowa chodnika przy ul. Broniewskiego 763 m.

Inwestycje

2024

Wykonawca: Kowalski Sp. z o.o.

Wartość inwestycji 986 125 zł

Dofinansowanie: 882 000 zł

5. Renowacja prastarego kościoła w Żoniu

Youtube – [Metamorfoza kościoła w Żoniu.](#)

Program Odnowy Zabytków

Renowacja kościoła w Żoniu

- wymiana pokrycia dachowego;
- odnowienie chrzcielnicy;
- odnowienie drzwi.

Inwestycje

2023-2024

VI edycja. Lista: 26.09.2023

Wartość inwestycji 284 100 zł

Termin realizacji: 31.05.2025

Wskaźniki finansowe 2024

Wskaźniki finansowe to kluczowe narzędzia analityczne, stanowiące mierniki wyliczone na podstawie danych zawartych w sprawozdaniach budżetowych i finansowych jednostek samorządu terytorialnego (JST). Ich głównym celem jest umożliwienie kompleksowej oceny kondycji finansowej danej gminy, powiatu czy województwa.

Tabela 3.5. Wskaźniki oceny sytuacji finansowej gminy Margonin w latach 2023-2024

Nr	Charakterystyka	2023	2024
W1	Udział dochodów własnych w dochodach ogółem	47,1	38,7
W2	Relacja nadwyżki operacyjnej do dochodów ogółem	-13,4	5,0
W3	Udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem	24,7	26,5
W4	Obciążenie wydatków bieżących wydatkami na wynagrodzenia i pochodne od wynagrodzeń	52,8	41,9
W5	Udział środków europejskich w wydatkach ogółem - bez poręczeń	1,4	1,2
W6	Relacja zobowiązań do dochodów ogółem	0,4	0,0
W7	Udział podatku dochodowego od osób fizycznych w dochodach bieżących	9,2	8,2
W-8	Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem	27,7	29,0
W-9	Udział dochodów podatkowych w dochodach ogółem	25,2	20,9
W-10	Udział podatku od nieruchomości w dochodach własnych	48,0	47,5
W-11	Dochód podatku od nieruchomości na 1 mieszkańca	1 710,3	1 882,2

W1 - wniosek: spadek udziału dochodów własnych o 8,4 punktu procentowego jest istotny, zwłaszcza w kontekście planowanych zmian w finansowaniu JST, które mają opierać się bardziej na dochodach własnych. Gmina Margonin w 2024 r. stała się bardziej zależna od dochodów pochodzących z zewnątrz (subwencje, dotacje celowe, transfery). Średnia dla polskich gmin waha się w okolicach 40-50%. Margonin uzyskał wynik poniżej średniej.

W2 – wniosek: kluczowy wskaźnik. Rok 2023 był z dużym deficytem operacyjnym (-13,4%), Rok 2024 przyniósł znaczną poprawę, do nadwyżki operacyjnej (5,0%). Typowa nadwyżka operacyjna to kilka-kilkanaście procent, więc 5% w 2024 r. jest akceptowalnym wynikiem.

W6 – wniosek: wzorowy wskaźnik zadłużenia! Spadek do 0% w 2024 r. oznacza, że gmina praktycznie nie posiadała zobowiązań dłużnych lub spłaciła je w całości. Jest to absolutnie wyjątkowa sytuacja w polskich samorządach i świadczy o ekstremalnie wysokiej stabilności finansowej w zakresie zadłużenia. Gmina ma pełną zdolność kredytową i ogromne możliwości pozyskiwania finansowania zewnętrznego w przyszłości, jeśli zajdzie taka potrzeba.

Rozdział IV

Realizacja wybranych zadań własnych

1. Edukacja publiczna
2. Działalność kulturalna
3. Opieka społeczna

1. Edukacja publiczna

Ryc. 4.1. Liczba uczniów, oddziałów i pracowników szkół gminy Margonin 2024

Szkoła Podstawowa w Lipinach

Uczniów 97
Oddziałów 8
Nauczycieli 12,4
Administracja, obsługa 2,3

Szkoła Podstawowa w Margoninie

Uczniów 398
Oddziałów 22
Nauczycieli 38,8
Administracja, obsługa 14,8

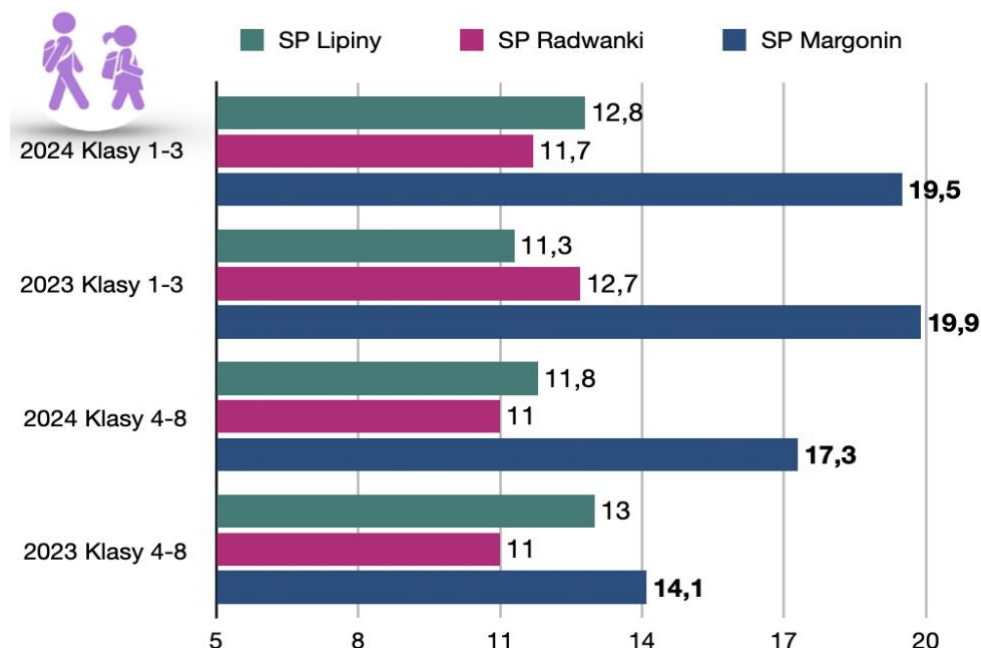
Szkoła Podstawowa w Radwankach

Uczniów 90
Oddziałów 8
Nauczycieli 11,9
Administracja, obsługa 3,5

Szkoły Podstawowe

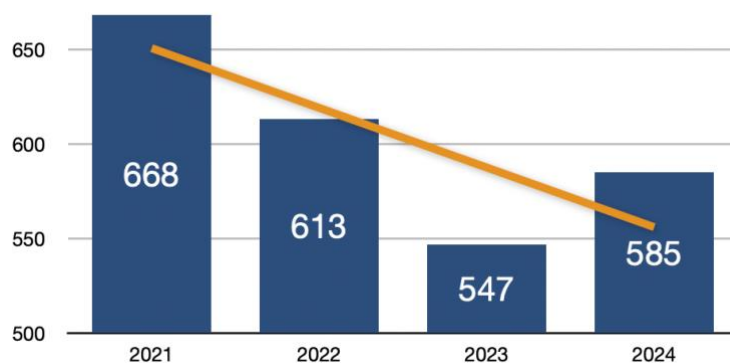
Ryc. 4.2. Przeciętna liczebność w oddziałach szkół podstawowych gm. Margonin 2023-2024

Źródło: obliczenia własne wg danych CUW Margonin 2024

Średnia wielkość oddziałów klas 1-8 w gminach miejsko-wiejskich na terenie Polski wynosi **15 uczniów** (wg danych SMUP¹²). W Gminie Margonin odnotowano nieznacznie wyższą średnią, wynoszącą **15,4 uczniów** na oddział. Osiągnięcie takiej średniej (wielkości oddziałów/liczby uczniów) było możliwe dzięki wyższym średnim w Szkole Podstawowej w Margoninie w porównaniu ze Szkołami Podstawowymi w Lipinach i Radwankach

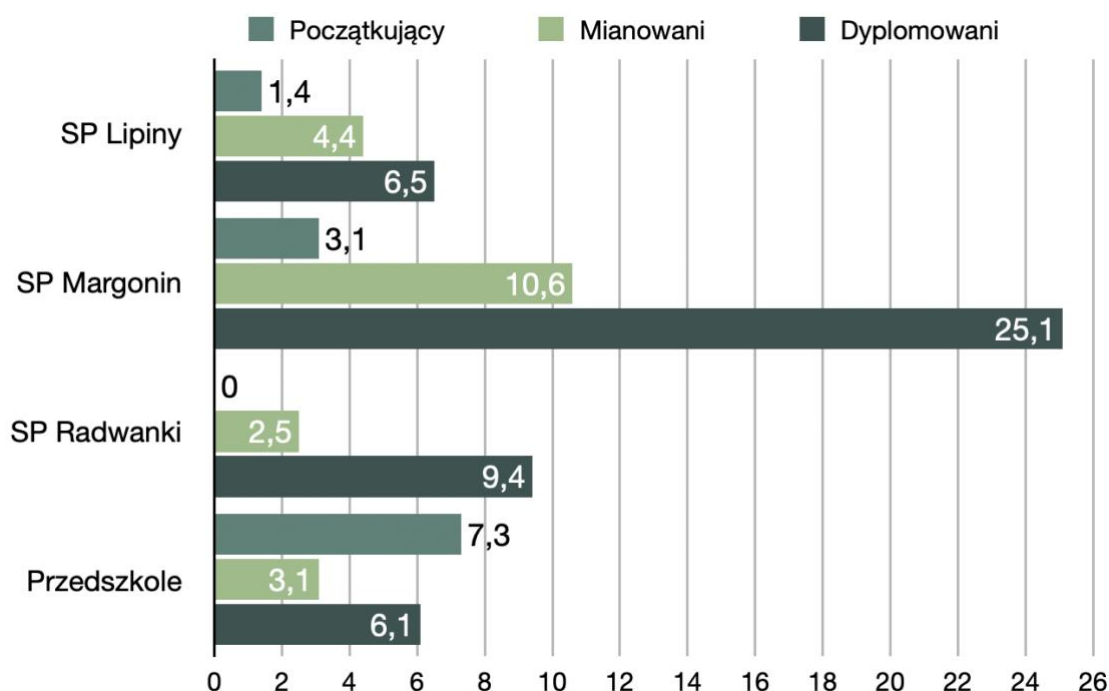
Ryc. 4.3. Dynamika zmian liczby uczniów szkół podstawowych gminy Margonin lata 2021-2024 r.

Analiza wykresu (ryc.4.3) wskazuje na ogólny negatywny trend demograficzny w systemie edukacji podstawowej Gminy Margonin w latach 2021-2024, choć ostatni rok pokazał niewielki wzrost. Analizy w kolejnych latach wykażą, czy tendencja spadkowa ma charakter trwały.

¹² SMUP – System Monitorowania Usług Publicznych. Jest to rozbudowana baza danych o usługach publicznych świadczonych przez wszystkie gminy i powiaty w kraju.

Ryc. 4.4. Struktura zatrudnienia - stopnie awansu zawodowego w 2024 r. (etaty)

Tab. 4.1. Wskaźniki organizacyjne w szkołach podstawowych w 2024 r.

Nazwa	SP M-in	SP Lipiny	SP Radwanki
Uczniów na etat nauczycielski z nadgodzinami	8,1	6,1	6,0
Uczniów na etat nauczycielski bez nadgodz.	10,3	7,8	7,6
Uczniów na jeden oddział	18,1	12,1	11,2
Uczniów na etat pedagoga	247,2	303,1	300,0
Uczniów na etat psychologa	301,5	242,5	219,5 vacat
Uczniów na etat obsługi+sprzątaczk z zewnątrz	26,9	43,1	25,7
Godzin tygodniowo na 1 nauczyciela	19,3	18,2	19,3
Obiadów na etat w kuchni (kucharki+intendent)	52,0	0	0
Liczba obiadów dziennie - uczniowie	164	57	24
Liczba obiadów dziennie - pracownicy	6	0	0

Wyniki kształcenia zostały zaprezentowane radnym podczas posiedzenia rady w dniu 14.11.2024 r. w *Informacji o stanie realizacji zadań oświatowych Gminy Margonin*.

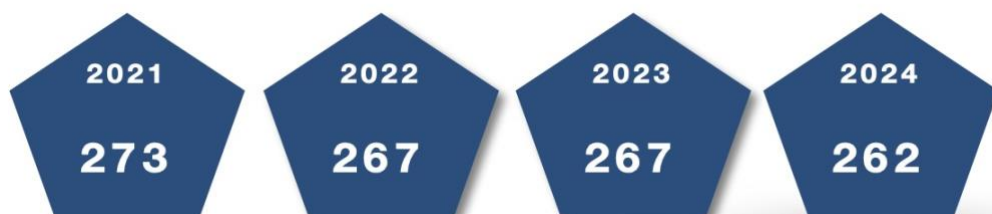
Przedszkola

Tab. 4.2. Dzieci objęte wychowaniem przedszkolnym w 2024 r.

Przedszkole	<=3-latki	4-latki	5-latki	6-latki	7-latki	Razem
Lipiny	2	2	10	5		19
Próchnowo	0	4	11	7		22
Radwanki	7	3	3	14		27
Margonin	37	50	45	61	1	194
Razem:	46	59	69	87	1	262

Zdecydowanie największe liczebności dzieci odnotowuje Przedszkole w Margoninie, które w 2024 roku miało 194 dzieci (74%). Struktura wiekowa pokazuje największą liczebność w grupach 4-6 lat, co jest typowe dla edukacji przedszkolnej.

Ryc. 4.5. Dynamika zmian liczebności dzieci przedszkolnych lata 2021 - 2024 r.

W latach 2021-2024 obserwujemy ogólnie niewielki spadek liczby dzieci uczęszczających do przedszkoli w gminie Margonin. Spadek ten nie jest drastyczny, ale wskazuje na lekko malejącą populację w wieku przedszkolnym (ryc. 4.4).

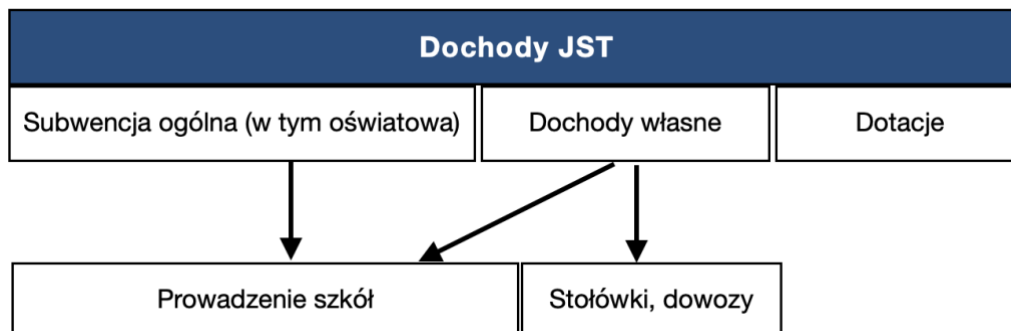
Tab. 4.3. Wskaźniki organizacyjne w oddziałach przedszkolnych w 2024 r.

Wskaźnik	M-in	Lipiny	Radwanki	Próchnowo
Wydawanych obiadów	165	17	22	18
Obiadów dla pracowników	6	0	0	0
Etaty nauczycieli na 1 oddział	1,6	1,4	1,4	1,5
Godzin nauczania na 1 oddział	37	31	33	33
Dzieci na 1 etat psychologa	300	31	40	33
Dzieci na 1 etat pedagoga	300	31	40	33
Pracownicy pedagogiczni - etaty	15	2	3	1
Pracownicy obsługi – etaty	16	0,88	2	1

W tab. 4.3 zebrano podstawowe wskaźniki organizacyjne charakteryzujące przedszkola gminy Margonin. Wg danych SMUP średnia liczba dzieci przypadająca na etat specjalisty pomocy psychologiczno-pedagogicznej w przedszkolach w kraju wynosi 332 dzieci.

Finansowanie zadań oświatowych

Ryc. 4.6. Źródła finansowania zadań oświatowych w 2024 r. (subwencja oświatowa)

Finansowanie zadań oświatowych w 2024 r., **po raz ostatni**, było oparte na subwencji oświatowej, a także na dotacjach celowych i własnych dochodach JST.

Subwencja oświatowa była częścią subwencji ogólnej z budżetu państwa. Subwencja ta była (i jest jeszcze w 2024 r.) wyliczana na podstawie dość skomplikowanego algorytmu, uwzględniającego m.in. liczbę uczniów, typy szkół, wagi na uczniów ze specjalnymi potrzebami. Chociaż miała ona finansować zadania oświatowe, często okazywało się, że nie pokrywała ona w pełni wszystkich realnych kosztów ponoszonych przez samorządy. Prowadziło to do tzw. **luki oświatowej**, czyli sytuacji, w której samorządy musiały dokładać znaczące środki z własnych dochodów, aby zbilansować wydatki na edukację.

Od 1 stycznia 2025 r. w miejsce subwencji oświatowej wprowadzono pojęcie **potrzeb oświatowych**. Nowy system finansowania odchodzi od modelu procentowego udziału w pobranym podatku na rzecz procentowych odpisów bezpośrednio od dochodów podatników oraz firm płacących PIT. Kluczową zmianą jest również to, że nowa ustawa włącza do tej grupy podatników rozliczających się ryczałtem od przychodów ewidencjonowanych. Jest to szczególnie korzystne dla JST, ponieważ dotychczas osoby i firmy rozliczające się w tej formie nie generowały żadnych bezpośrednich dochodów dla gmin czy powiatów.

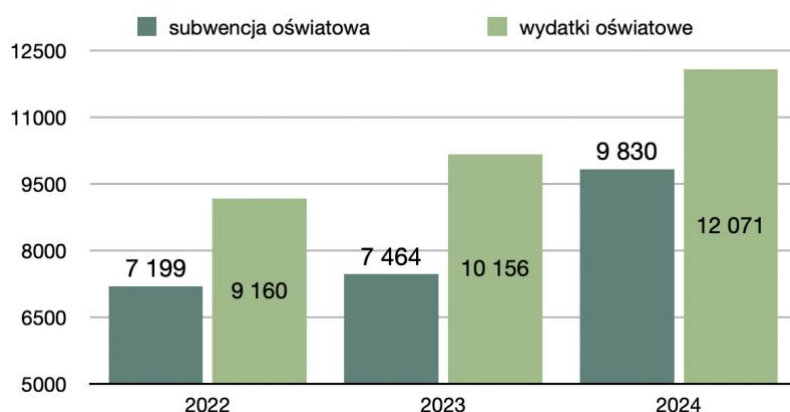
Pieniądze mają być przyznawane bezpośrednio jako **potrzeby oświatowe** w ramach ogólnych potrzeb finansowych JST (które obejmują także potrzeby wyrównawcze, rozwojowe, ekologiczne, uzupełniające). Choć nadal będzie istniał algorytm podziału, koncepcja *potrzeb oświatowych* ma być bardziej kompleksowa i obejmować szerszy zakres kosztów (np. wychowanie przedszkolne). **Szczegółowo opisano to na str. 33**

Autorzy nowego systemu zakładają, że dochody samorządów staną się znacznie mniej wrażliwe na zmiany stawek podatkowych, co ma zapewnić większą stabilność finansową i przewidywalność w planowaniu budżetów JST.

Subwencja oświatowa wzrosła o 32% w 2024 r. stosunku do subwencji oświatowej z 2023 r. W tym samym czasie wydatki oświatowe wzrosły w ciągu roku o 19% (ryc. 4.7).

Wniosek za lata 2023-2024: wzrost subwencji oświatowej był znacznie szybszy (o ponad 12%) niż wzrost wydatków oświatowych. To bardzo pozytywna zmiana, która pozwoliła zmniejszyć lukę finansową w 2024 roku w porównaniu do 2023 r. Oznacza to, że subwencja w 2024 r. w większym stopniu pokryła zwiększone wydatki niż w roku poprzednim.

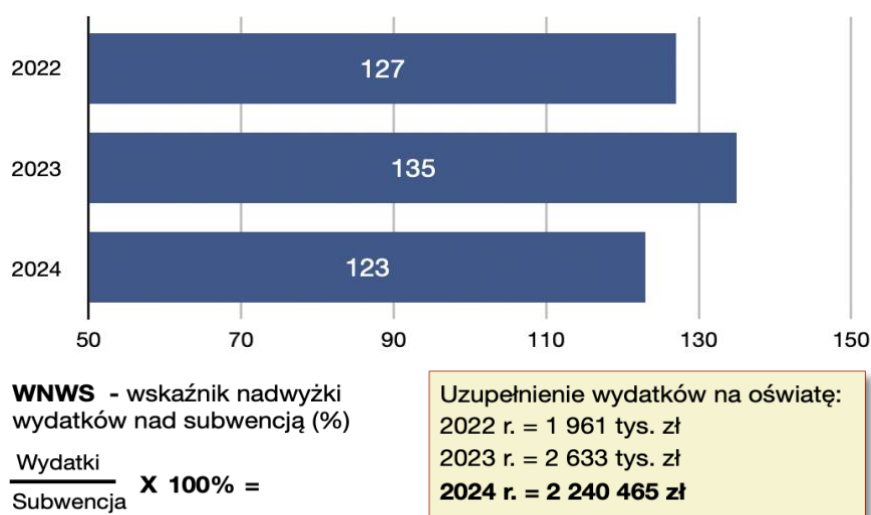
Ryc. 4.7. Subwencja i wydatki oświatowe w latach 2022 - 2024 (tys. zł)

Źródło: obliczenia własne wg danych CUW Margonin 2022-2024

Na podstawie ryc. 4.8. oraz podanych wartości bezwzględnych niedoboru środków (tzw. *luki oświatowej*), można wyciągnąć wnioski ogólne dla samorządu gminnego.

Ryc. 4.8. Wskaźnik nadwyżki wydatków nad subwencją WNWS (%) 2022-2024

- Niedofinansowanie oświaty. W każdym z analizowanych lat (2022-2024) wskaźnik WNWS przekracza 100%. Oznacza to, że subwencja oświatowa nigdy nie pokrywała w całości wydatków ponoszonych przez gminę na oświatę. Bez zmian zostało założenie, że **subwencja oświatowa (stary system) oraz potrzeby finansowe (nowy system) są tylko jednym ze źródeł finansowania zadań oświatowych**. W nowym systemie obciążenie wydatków oświatowych dochodami własnymi gminy może być jeszcze większe;
- Gmina Margonin ponosiła znaczące koszty uzupełniania finansowania oświaty dochodami własnymi. Choć w 2024 r. nastąpiła pozytywna zmiana w relacji subwencji do wydatków, nadal pozostaje problem finansowania z budżetu gminy tzw. *luki oświatowej*.

Wdrożenie nowych zasad finansowania samorządów stanowi istotne wyzwanie nie tylko w aspekcie finansowym, lecz przede wszystkim w kontekście strategicznego planowania na perspektywę 2-3 lat. **Optymalizacja kosztów oświatowych** w jeszcze większym stopniu niż dotychczas **będzie kluczowym czynnikiem wpływającym na kondycję budżetu gminy**. Z tego względu coraz więcej JST przygotowuje długoterminowe strategie rozwoju oświaty.

Projekty, programy

SP Margonin

Nazwa	Organizator	Opis, cele	Uwagi
Program <i>Akademia Bezpiecznego Puchatka</i>	MGD MWS Wadowice	Dla klas I	
Program <i>Kubusiowi Przyjaciele Natury</i>	MGD MWS Wadowice	Dla klas III	
<i>Program dla szkół</i>	KOWR	Klasy I - V	
<i>Edukacja przez szachy w szkole</i>	MEiN, Polski Związek Szachowy	Rozwój logicznego myślenia	
Projekt <i>Akademia Lubella Przygotuj jak w restauracji</i>	Grupa Masmex Wadowice		
Programy: <i>Razem w klasie,</i>	Fundacja Szkoła z klasą	Klasy I-VIII	
Program <i>Teach for Poland</i>	Fundacja <i>Teach for Poland</i>		45 000 zł
Projekt <i>Szkoła dostępna dla wszystkich</i>	UNICEF	Łasy I-VIII	
Program szkolny <i>Klub sportowy</i>	SKS	35	
Program <i>Mały mistrz</i>	MSiT, Szkolny Związek Sportowy	57	3 380 zł
Program <i>Aktywny do kwadratu</i>	Fundacja Orły Sportu MSiT	25	
<i>Narodowy Program rozwoju Czytelnictwa</i>	MKiDN, MEiN	Klasy I-VIII	12 000 zł
<i>Międzynarodowy Projekt Czytam z klasą lekturki spod chmurki</i>	Kujawsko-Pomorski Kurator Oświaty	18	
<i>Program Profilaktyki Uzależnień Debata</i>	CP Expert	Klasy V-VIII	
<i>Profilaktyka uzależnień od substancji psychoaktywnych</i>	Fundacja Dajemy Dzieciom Siłę	Klasy I-III, VI-VIII	
<i>Warsztaty Jestem widoczny, jestem bezpieczny</i>	KP w Chodzieży	Klasa I	

SP Lipiny

Nazwa	Organizator	Opis, cele	Uwagi
<i>Narodowy Program Rozwoju Czytelnictwa</i>	Program rządowy	97	4 000 zł

Wyniki konkursów, olimpiad (laureaci w regionie)

SP Margonin

Nazwa konkursu, olimpiady	Wynik	Szczebel
Międzynarodowy Konkurs Matematyczny Kangur	Wynik: bdb 1 osoba Wyróżnienie: 1 osoba	międzynarodowy
XVIII Pilski Okręgowy Konkurs Plastyczny pt. <i>Łowiectwo w oczach dziecka</i>	Wyróżnienie: 1 osoba	regionalny
Okręgowy Konkurs Ekologiczno-Plastyczny <i>Łowiectwo w oczach dziecka</i>	Wyróżnienie: 1 osoba	wojewódzki
Wojewódzki Ekologiczny Konkurs Plastyczny <i>Ekoimpresje</i>	Miejsce I: 1 osoba	wojewódzki

SP Lipiny

Nazwa konkursu, olimpiady	Wynik	Szczebel
Mistrz Tabliczki Mnożenia	II miejsce	powiat
Międzyszkolny Konkurs Mistrz SKO	II miejsce	rejon
Turniej Wiedzy Pożarniczej	III miejsce	powiat
Ogólnopolski Konkurs Plastyczny <i>Bezpiecznie na wsi</i>	II miejsce	rejon
Wojewódzki Ekologiczny Konkurs Plastyczny <i>Ekoimpresje</i>	I miejsce wyróżnienie 1 osoba	wojewódzki

SP Radwanki

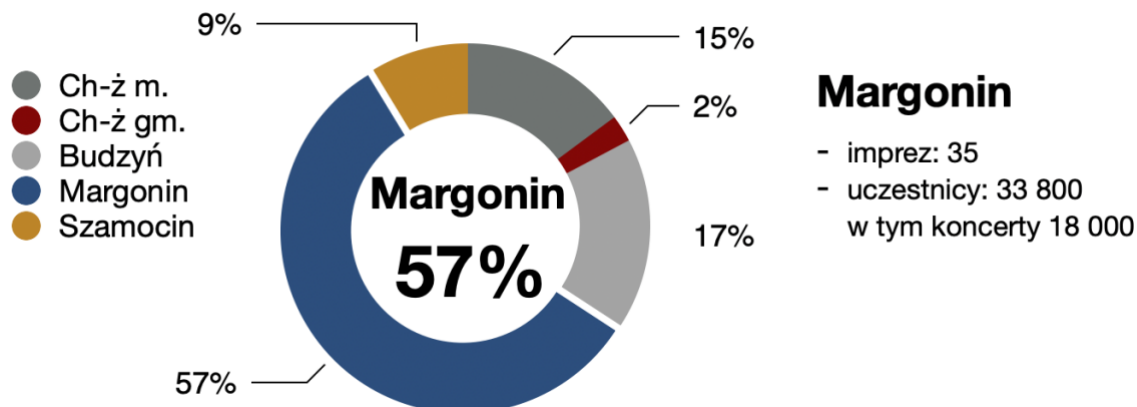
Nazwa konkursu, olimpiady	Wynik	Szczebel
Powiatowy Konkurs Recytatorski	II miejsce	powiat
Powiatowy Konkurs Wiedzy o Bankowości	IV miejsce	powiat

Jak co roku Wielkopolski Kurator Oświaty przeprowadza Wojewódzkie Konkursy Przedmiotowe z: języka polskiego, angielskiego, niemieckiego, hiszpańskiego, biologii, chemii, fizyki, geografii, historii i matematyki. Laureaci konkursów otrzymują (poza nagrodami) dodatkowe punkty w procesie rekrutacji do szkół ponadpodstawowych. Uczniowie z gminy Margonin nie zdobyli tytułów finalisty lub laureata konkursu.

2. Działalność kulturalna

1. Miejsko-Gminny Ośrodek Kultury

Ryc. 4.9. Uczestnicy imprez kulturalnych w powiecie chodzieskim w 2024 r.

Tab. 4.4. Liczba imprez i uczestnicy wg gmin powiatu chodzieskiego. Lata 2023-2024

Jednostka organizacyjna	Imprezy		Uczestnicy	
	2023	2024	2023	2024
Chodzież miasto	21	41	3 380	8 790
Chodzież gmina	4	5	900	1 415
Budzyń	32	28	6 765	10 040
Margonin	29	35	23 800	33 800
Szamocin	70	111	3 686	5 150
Powiat chodzieski	156	220	38 531	59 195

Źródło: opracowanie własne, [za]: Bank Danych Lokalnych GUS W-a, 2024

Tab. 4.5. Ważniejsze wydarzenia organizowane przez MGOK Margonin 2024

Lp.	Działalność	Przykłady	Grup	Uczestników
1.	Grupy artystyczne	Wokalne i taneczne	7	160
2.	Koła i kluby	Plastyczne, ceramiczne, muzyczne, UTW. seniora,	5	330
3.	Seanse filmowe	3x w roku + kino plenerowe	4	500
4.	Festiwale i przeglądy	M.in. Gminne Kolędowanie, dożynki, Interfolk, Mikołajki	6	10 000
5.	Koncerty	M.in. Golce uOrkiestra, Boys	14	18 000
6.	Sportowo-rekreacyjne	M.in. półkolonie, Ice Run, Bieg Jesienny	6	10 000
7.	Warsztaty	Kulinarne, plastyczne, wokalne	4	1 000

2. Miejsko-Gminna Biblioteka Publiczna

Tab. 4.6. Wybrane wskaźniki czytelnictwa rok 2023-2024

Jednostka organizacyjna	Księgozbiór na 1 tys.	Czytelników	Wypożyczeń
		na 1 tys.	na 1 czytelnika
Chodzież miasto, gm.	4 360	145	31,5
Budzyń	5 533	185	22,6
Margonin (dane 2024)	8 297	195	33,4
Szamocin	4 002	229	14,3
Powiat chodzieski	4 217	152	23

Źródło: opracowanie własne, [za]: Bank Danych Lokalnych GUS W-a, 2023/2024

Gmina Margonin, pomimo że nie ma najwyższego odsetka czytelników w przeliczeniu na mieszkańców w całym powiecie, wyróżnia się **największymi zasobami bibliotecznymi** (księgozbiorem) i **najwyższą aktywnością czytelniczą** mierzona liczbą wypożyczeń na jednego czytelnika. To sugeruje, że biblioteki w gminie Margoninie są efektywnie wykorzystywane przez swoich użytkowników, a zaoferowane im zasoby odpowiadają na ich potrzeby.

Nazwa	Charakterystyka	Wartość programu
Narodowy Program Rozwoju Czytelnictwa 2.0	Priorytet I - Poprawa ofert bibliotek publicznych	33 550 zł (udział własny 26 840)
Partnerstwo dla książki: <i>Kultura słowa w bibliotece.</i>		8 108 zł (udział własny - 2 108)

Tab. 4.7. Pozyskane środki zewnętrzne przez MGBP w Margoninie w 2024 r.

Tabela 4.8. Ważniejsze działania na rzecz popularyzacji czytelnictwa

Nazwa	Ilość	Wartość programu
Cykl spotkań <i>Spotkanie z historią. Dawny Margonin</i>	3	<i>Kino w Margoninie, Margonin w PRL-u</i> <i>Działalność SKKT Wszędobylscy w Margoninie</i>
Spotkania autorskie oraz warsztaty	3	Spotkanie z Marią Paszyńską i Romanem Czejarkiem Warsztaty w SP Margonin
Spotkania dla dzieci	9	W Margoninie 7, po jednym w Próchnowie, Lipinach, Radwankach
Spotkania z literaturą	2	Czesław Miłosz i Juliusz Słowacki
Inne	5	Warsztaty fotograficzne, Quest po Margoninie, rajd, dożynki, spotkanie z dietetyczką.

3. Opieka społeczna

Gmina Margonin odnotowuje zdecydowanie najwyższą liczbę beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności w całym powiecie chodzieskim, wynoszącą 682 osoby. Stanowi to istotne wyzwanie finansowe i społeczne dla lokalnego samorządu.

Wysoki wskaźnik beneficjentów oznacza, że Gmina Margonin ponosi proporcjonalnie znacznie większe koszty związane z pomocą społeczną niż inne gminy w powiecie i średnia krajowa. Jest to duży wydatek z budżetu gminy, który wymaga stałego monitorowania i zarządzania.

Ryc. 4.10. Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej (na 10 tys. ludności) - Powiat chodzieski

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL.

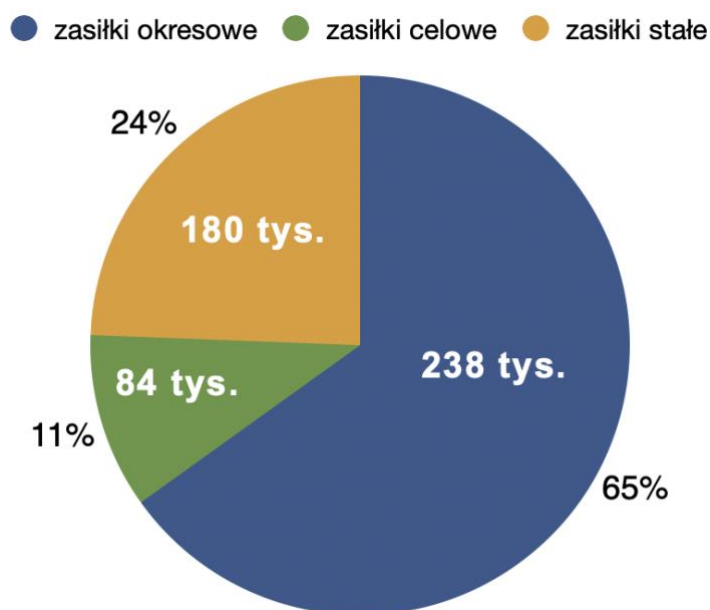
W Polsce nastąpił spadek odsetka osób korzystających z pomocy społecznej do poziomu 2,1%. Główne powody spadku to: niskie bezrobocie i wzrost wynagrodzeń (więcej osób przekracza progi dochodowe uprawniające do korzystania z takiej pomocy). Na spadek wpływ miały również programy społeczne: Rodzina 800+, Dobry Start itp. oraz nowe lub rozszerzone formy wsparcia dla osób z niepełnosprawnościami. Niestety w powiecie chodzieskim jest sytuacja inna m.in. z powodu wysokiego bezrobocia (7,5% w powiecie chodzieskim).

Świadczenia pieniężne

Gmina Margonin w 2024 r. koncentrowała swoje działania pomocowe na wsparciu finansowym w formie zasiłków okresowych (65%), co świadczy o dominującym charakterze pomocy dla osób w trudnych, ale często przejściowych sytuacjach. Równocześnie, znaczne środki przeznaczano na zasiłki stałe (24%), co podkreśla wsparcie dla osób trwale niezdolnych do pracy. Wydatki te są znaczące i odzwierciedlają wysokie zapotrzebowanie na pomoc społeczną w gminie. Szczegółowe dane zobrazowano na ryc. 4.11.

Wysoki odsetek beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej w Gminie Margonin (7,4% ludności, jak wynika z ryc. 4.10) jest spójny z prezentowanymi tu wysokimi wydatkami na zasiłki. Duża liczba osób korzystających z pomocy społecznej naturalnie przekłada się na duże obciążenie budżetu gminy w zakresie wypłacania świadczeń pieniężnych.

Ryc. 4.11. Świadczenia pieniężne zrealizowane w 2024 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MGOPS w Margoninie, 2024 r.

Przyznawanie i wypłacanie pomocy pieniężnej w formie zasiłków stanowi **obligatoryjne zadanie własne gminy**.

Rodzaje zasiłków:

Zasiłek stały: kwota: 200 - 1000 zł. Przysługuje pełnoletniej osobie:

- niezdolnej do pracy, samotnej, jeżeli jej dochód jest niższy od kryterium dochodowego osoby samotnej;
- niezdolnej do pracy, pozostającej w rodzinie, jeżeli jej dochód jest niższy od kryterium dochodowego na osobę w rodzinie.

Zasiłek okresowy: 50% różnicy między kryterium dochodowym a dochodem danej osoby:

- osoby samotnie gospodarującej a dochodem tej osoby;
- osoby pozostającej w rodzinie a dochodem tej rodziny.

Przysługuje głównie ze względu na długotrwałą chorobę, bezrobocie, niepełnosprawność.

Zasiłek celowy: przyznawany jest w celu zaspokojenia niezbędnej potrzeby bytowej, w szczególności na pokrycie kosztów zakupu żywności, leków i leczenia, opału, odzieży, niezbędnych przedmiotów użytku domowego, drobnych remontów i napraw w mieszkaniu, a także kosztów pogrzebu.

Kryterium dochodowe w 2024 r. wyniosło:

- 1000 zł. na osobę samotnie gospodarującą i
- 600 zł na osobę pozostającą w rodzinie.

Tab. 4.9. Ważniejsze dane statystyczne

Lp	Wyszczególnienie	Ilość	Kwota (zł)
1.	Liczba dzieci w rodzinach zastępczych	9	81 449
2.	Liczba dzieci w Domach Dziecka	6	265 287
3.	Liczba osób w schroniskach dla bezdomnych	5	78 787
4.	Liczba osób w DPS	9	476 288
5.	Świadczenia rodzinne		
	- zasiłek rodzinny		443 599
	- zasiłek pielęgnacyjny		482 834
	- świadczenie pielęgnacyjne		2 146 782
	- świadczenia rodzicielskie		153 021
	- zapomoga z tytułu urodzenia dziecka		21 000
	- świadczenie wychowawcze		11 000
	- świadczenie <i>Za życiem</i>		8 000
6.	Stypendia szkolne	72	44 938
7.	Zasiłek szkolny	4	2 240
8.	Dodatki mieszkaniowe	55	107 050
9.	Świadczenia dla obywateli Ukrainy		6 759

Rozdział V

Załączniki

Z1 Realizacja uchwał Rady Miasta i Gminy w 2024 r.

Z2 Kalendarium 2024